Міністерство освіти і науки України
Національний університет “Острозька академія”
Навчально-науковий центр заочно-дистанційного навчання

Кваліфікаційна робота
на здобуття освітнього ступеня магістра
на тему:

“Роль знань з анатомії та фізіології нервової системи у професіоналізації сучасного психолога”

Виконав студент 2 курсу, групи ЗМПс-2
спеціальності 053 психологія
Ройко Андрій Іванович

Керівник - кандидат психологічних наук,
доцент кафедри психології та педагогіки
Нікітчук У.І.
Рецензент - ст. викладач, кандидат
психологічних наук
Волошина-Нарожна В.О

Острог, 2021

Постановка проблеми. Аналіз наукової психологічної літератури і сучасної освітньої практики показує, що сучасний стан підготовки фахівців за напрямом «Психологія» і «Практична психологія» зі сторони біологічного блоку, а саме анатомії та фізіології нервової системи потребує системного підходу та доопрацювання. Зокрема, лише невелика частина практикуючих психологів України використовує методику тілесно-орієнтованої психотерапії, що відображено на електронних сторінках та на їх сайтах.

Крім того, згідно освітньо-професійних програм за спеціальністю психологія вивчення дисциплін пов'язаних з анатомії та фізіології нервової системи проводиться лише на першому році навчання без послідовного структурно-логічного зв'язку з іншими дисциплінами, зокрема дисципліни з анатомії та фізіології нервової системи пов'язують переважно з одним предметом зокрема, з історією психології та філософією, в кращому випадку з нейропсихологією.

Ще у 2017 році урядом прийнято концепцію розвитку охорони психічного здоров'я в Україні на період до 2030 року, де визначено про необхідність приведення освіти фахівців у сфері охорони психічного здоров'я у відповідність із сучасними світовими стандартами, а це означає про необхідність підготовки вузькоспеціалізованого фахівця з психології.

Можна припустити, що не тільки студенти, майбутні психологи, але і педагогічний склад та керівники окремих навчальних закладів не в повній мірі розуміють роль знань з анатомії та фізіології нервової системи у роботі психолога та не виконують завдання визначені державою. Припускаємо, що ця ситуація може бути спричинена відсутністю системного та єдиного регламентованого підходу до підготовки практичних психологів.

Мета дослідження З'ясувати, чи є підстави у більшому обсязі проводити вивчення предметів, пов'язаних з анатомією та фізіології людини при підготовці психологів у вищих навчальних закладах та чи є у психологів необхідність у

подальшому практичному застосуванні психологами знань із зазначених дисциплін .

Об'єкт дослідження – процес **професіоналізації сучасного психолога**

Предмет дослідження Роль знань з анатомії та фізіології нервової системи у професіоналізації сучасного психолога

Завдання дослідження:

1. Здійснити теоретичний аналіз сучасного стану підготовки фахівців за напрямом «Психологія» і «Практична психологія» зі сторони фізіолого-анатомічного блоку;
2. Теоретично та емпірично дослідити роль знань з анатомії та фізіології нервової системи у професіоналізації сучасного психолога;
3. Проаналізувати відповідність освітньо-професійних програм та навчальних планів вимогам сьогодення та поставлених урядом завдань щодо необхідності підготовки сучасного психолога європейського рівня.
4. На основі здійсненого дослідження запропонувати рекомендації для суб'єктів які здійснюють підготовку фахівців за напрямом «Психологія» і «Практична психологія».

Ймовірно знання з галузей анатомії та фізіології нервової системи будуть впливати на загальний рівень ознайомленості та на практичне застосування психотерапевтичної кінезіології

Методологія дослідження.

Для досягнення поставленої мети використано різні загальнонаукові методи пізнання – системно-структурний, історичний, логічний, функціональний, які дали змогу розкрити зміст та дослідити знання з анатомії та фізіології нервової системи, які впливають на професіоналізм сучасного психолога, виявити взаємозв'язок знань анатомії та фізіології нервової системи з професіоналізмом сучасного психолога.

З поміж спеціально наукових методів використано, зокрема, спеціально-юридичний – для аналізу повноти та ефективності законодавства та виокремлення певних недоліків його застосування в процесі підготовки сучасних психологів; порівняльний – для виявлення загальних ознак та специфічних особливостей анатомії та психології;

У магістерській роботі також використано теоретичні (аналізу і синтезу, порівняння та узагальнення), емпіричні (аналіз документів, опитування), математико-статистичні (кореляційний аналіз, непараметрична кореляція Кендала, порівняльний аналіз за допомогою методу Маннауітні (для незалежних груп), метод Вілкоксона (для порівняння залежних груп), регресійний аналіз), які здійснені з допомогою SPSS20.0.

Теоретичною базою дослідження стали сучасні наукові погляди психокінезіологів, кінезіологів, мануальних терапевтів та тілесно орінтованих психологів на роль знань з анатомії та фізіології нервової системи у набутті професіоналізму сучасним психологом, зокрема праці Гордона Стокса, Жарової Л.С., Гириної О.В., О. Голотовского, Н. Голотовскої, Прогольської Є.М., Василевої Л.Ф., Борисової Є.П. та інших спеціалістів в даній галузі.

Практична та теоретична значущість наукового дослідження полягає необхідності перегляду освітньо-професійних програм та навчальних планів щодо вивчення дисциплін біологічного блоку з метою формування єдиного підходу до підготовки фахівців у сфері охорони психічного здоров’я у відповідність із сучасними світовими стандартами, розробка профільними міністерствами методичних рекомендацій щодо освітньо-професійних програм та навчальних планів зокрема з вивчення зазначених дисциплін. Також, запропоновані теоретичні рекомендації можна використовувати в подальших наукових дослідженнях з даної тематики. Крім того, матеріали дослідження

можуть бути використані і в навчально-методичних напрацюваннях у процесі підготовки сучасних психологів.

Новизна дослідження:

Вперше:

визначено і обґрунтовано тезу про те, що в основі професійності роботи сучасного психолога значну роль відіграють знання з анатомії та фізіології нервової системи, навчання щодо яких необхідно подавати із розумінням їх практичного застосування, на практичних заняттях із залученням практичних кінезіологів;

виявлено невідповідність освітньо-професійних програм завданням визначених в стандарті вищої освіти за спеціальністю 053 «психологія» та концепції розвитку охорони психічного здоров'я в Україні на період до 2030 роке;

виявлено одну з основних перешкод на шляху створення ефективної системи підготовки сучасного психолога, яка полягає у відсутності цілісного системного, єдиного стандарту в якому було б закріплене обов'язкове вивчення анатомії та фізіології нервової системи та креативності в підході до викладання даних дисциплін.

Удосконалено:

підготовку освітньо-професійних програм із перевірку та планування вивчення окремих дисциплін, побудова структурно-логічної схеми дисциплін;

рекомендації для сучасного психолога з урахуванням можливості застосувати знання з анатомії та фізіології нервової системи, а саме вивчення на першому прийомі фізіологічного та анатомічного стану пацієнта;

ЗМІСТ

ВСТУП …….9
РОЗДІЛ І ЗВ'ЯЗОК ЗНАНЬ З АНАТОМІЇ ТА ФІЗІОЛОГІЇ НЕРВОВОЇ СИТЕМИ ТА ПСИХОЛОГІЇ У МИНУЛОМУ ТА СЬОГОДЕННІ……...12
1.1. Дослідження та практичне застосування знань з анатомії та фізіології нервової системи у минулому та в умовах реформування української освіти…12
1.2. Методи впровадження вивчення анатомії та фізіології нервової системи в умовах сьогодення……..21
Висновки до розділу 1…….31
РОЗДІЛ ІІ ТЕОРИТИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ ЗВ’ЯЗКУ ЕМОЦІЙНОГО СТАНУ З РОБОТОЮ М’ЯЗІВ ТА ВНУТРІШНІХ ОРГАНІВ……..33
2.1 Історичний розвиток знань щодо зв’язку емоцій з внутрішніми органами...33
2.2 Теоретичне обґрунтування зв’язку емоцій з внутрішніми органами і м’язами та влив знань щодо методів традиційної та нетрадиційної медицини на професіоналізацію психолога……...36
Висновки до розділу 2…….43
РОЗДІЛ ІІІ ПСИХОТЕРАПЕВТИЧНА КІНЕЗЕОЛОЗІЯ У ПРАКТИЦІ ВИКОРИСТАТТЯ: ЕМПІРИЧНИЙ РІВЕНЬ ДОСЛІДЖЕННЯ……45
3.1. Загальна характеристика способів вивчення ставлення до психотерапевтичної кінезіології та її складових……45
3.2. Психотерапевтична кінезеологія з точки зору практикуючих психологів
3.3. Взаємопов’язаність знань з анатомії та фізіології людини та з методу психотерапевтичної кінезіології……...52
3.4. Порівняльний аналіз осіб із різною знайомістю методу психотерапевтичної кінезіології……..56
3.5. Ставлення до методу психотерапевтичної кінезіології у майбутніх психологів……..57

3.5.1. Ставлення до методу психотерапевтичної кінезіології після проходження навчання……...6
3
3.6. Взаємопов’язаність актуальності методу психотерапевтичної кінезіології та досвіду, успішності і ерудованості у галузях анатомії у студентів психологів..67
3.7.Предиктори знайомості методу психотерапевтична кінезеологія: результати регресійного аналізу…….72
Висновок до розділу 3…….75
РОЗДІЛ IV АПРОБАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ СПІЛЬНОГО ПРИЙОМУ ПСИХОЛОГОМ ТА КІНЕЗІОЛОГОМ……77
Висновок до розділу 4……80
ВИСНОВКИ……81
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ……...85
ДОДАТКИ……..94

ВСТУП

Григорій Сковорода стверджував, що не той дурний, хто не знає… але той, хто знати не хоче. [3]

Станом на 2018-2019 роки в Україні налічувалося 282 університети, академії та інститути, де навчалися 1,3 млн студентів з яких у 150 готують психологів і це свідчить про прагнення українців до здобуття вищої освіти. [64] [9]

Однак, факт надання не зовсім якісних освітніх послуг та їх не відповідності вимогам сьогодення підтверджується тим, що значна кількість здобувачів вищої освіти обирають навчальні заклади за кордоном. У 2016/2017 навчальному році 77424 осіб з українським громадянством навчались у закордонних університетах. В Польщі у 2019 році навчалось понад 30000 громадян України, інші країни Європи, такі як Чехія, Німеччина, це ще понад 25000. [60] Тобто для навчання українці обирають країни з високим соціальним рівнем. В Україну ж їдуть здобувати освіту громадяни країн, які розвиваються з Азії та Африки.

У концепції розвитку охорони психічного здоров’я в Україні на період до 2030 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України № 1018-р від 27.12.2017, одним з важливих проблем у сфері охорони психічного здоров’я визначено низький рівень кадрового забезпечення фаховими психологами, психотерапевтами, соціальними працівниками та іншим персоналом, який залучається до надання допомоги у сфері психічного здоров’я, недостатність системи формування та підтримки професійних компетентностей серед фахівців у сфері психічного здоров’я та інших суміжних професій. [49]

Вирішення даної проблематики, ще декілька століть тому, визначив мандрівний філософ – Григорій Сковорода заначивши, що хто думає про науку, той любить її, а хто її любить, той ніколи не перестає вчитися, хоча б зовні він і здавався бездіяльним. [3]

З огляду на зазначене, можна припустити, що науковці та менеджери міністерств, зокрема Міністерства освіти та науки України, навчальних закладів не займаються самоосвітою та не впроваджують якісну освіту в Україні, зокрема при підготовці психологів пов’язуючи знання з психології з науками біологічного блоку.

Ще тисячі років тому у трактаті Жовтого Імператора про внутрішнє заначено, що у давнину люди знали справжній шлях, порівнювалися у всьому з субстанціями Інь і Ян, знаходили гармонію мистецтва та обчислення, був упорядкований ритм прийому їжі та пиття, дотримувалася сталість ритму руху та спокою. Люди без дурниць і метушні робили свою роботу. У результаті тілесна форма і духовний початок діяли в гармонії, а люди мешкали здоровими всі роки, відпущені ним від природи, досягали столітнього віку, і лише тоді залишали світ. У нинішні часи справи людські не так, як раніше. Вино п'ють замість молока, метушня стала постійною практикою. У п'яному вигляді входять у любовні зв'язки, а бажання виснажують запас насіння-цзин. В результаті витрачається-розсіюється справжнє устремління. Люди, не володіючи знанням, прагнуть наповнення та утримання; не узгоджуючи з часом, витрачають дух-шень. Справи прискорюють рухи серця, порушують закони радісної гармонії життя. Рух і спокій у людей не пов'язані з істинним ритмом, бо до п'ятдесяти років люди вже хворі. [59]

Організм людини здатний до відновлення та розвитку. Однак, втрата хоча б однієї функції механізму людини викликає хворобу тоді організм або не бачить порушень або стає надто чутливим і губить власні клітини. Наслідком є різні хвороби та прояви різних емоцій. [5]

Порушення, які відбуваються в організмі не існують самостійно, окремо від інших органів, оскільки організм це взаємопов’язані системи одна з одною та навколишнім середовищем. Зміни в роботі організму або дія зовнішніх чинників призводять до комплексної реакції організму, відбувається його

адаптація всіх органів та систем з метою ефективної роботи. Змінюється емоційний стан та світосприйняття. Зважаючи на це, психологу може бути важко визначити істину причину захворювання, без спеціальних знань з анатомії та фізіології нервової системи. [53]

Віковою практикою, в ході надання медичної допомоги людям, доведено про нерозривний зв'язок емоції з м’язовими тканинами, нервовою системою та внутрішніми органами.

Опис дії м'язів описано ще у творах Арістотеля (384-322 рр. До н. Е..). Розвиток його вчень здійснювали Гален (132-201), Галілей (1564-1643), Борелі (1608–1679) та Ньютон (1642–1727). Усі вони дійшли висновку, що рух людини є наслідком взаємодій м'язів та зовнішніх сил довкілля, що пізніше стало передумовою для використання м'язового тестування для діагностики психофізичного стану людини. Відомо про те, що м'язовий тест активно використовували індіанці племені майя, під час діагностики за допомогою даної методики підбирали найбільш ефективне лікування.

Розвиток ТОП також пов’язані з А. Лоуена - учня та асистента В. Райха. А. Лоуен - творець нового методу, Біоенергетики (40-50-ті рр.). Біоенергетична концепції Потягу, Заземлення та Я-концепція базуються на даних психологічної науки, уявленнях давньокитайської метафізики та фундаментальних законах фізики та біології. Вчений розробив власну теорію структури характеру, ґрунтуючись на відмінності в циркуляції енергетичних потоків організму та заблокованості тих чи інших зон у різних людей. У роботі з людиною він поєднує вербальний психоаналіз та роботу з тілом. [7 с. 74-85]

Однак, медицина пішла іншим шляхом і на даний час емоційні порушення коригуються психологами та психотерапевтами, а структурні – спеціалістами інших напрямків. Припускаємо, що розподіл у лікуванні може завдати шкоди пацієнту, адже людській організм це єдине злагоджена система.

Поєднати їх разом – завдання відповідних вчених, міністерств та освітніх закладів.

Відповідно до ст. 53 Конституції України кожен має право на освіту. Держава забезпечує доступність і безоплатність вищої освіти. Тобто право на належну освіту гарантовано Конституцією у зв’язку з чим Верховною радою України прийнято ряд законів щодо освіти, які регламентують порядок, умови та основні показники надання освіти в Україні. Згідно з преамбулою Закону України «Про освіту» освіта є основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запорукою розвитку суспільства, об’єднаного спільними цінностями і культурою, та держави. [25]

Метою освіти є всебічний розвиток людини, як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу Українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору. [25]

Приймаючи відповідні нормативні акти держава регулює процес отримання належної освіти проте, якість навчання залежить в першу чергу від навчального закладу в цілому так від конкретного педагога, який доносить дані знання до здобувачів освіти.

РОЗДІЛ І
ЗВ'ЯЗОК ЗНАНЬ З АНАТОМІЇ ТА ФІЗІОЛОГІЇ НЕРВОВОЇ СИТЕМИ ТА ПСИХОЛОГІЇ У МИНУЛОМУ ТА СЬОГОДЕННІ

1.1. Дослідження та практичне застосування знань з анатомії та фізіології нервової системи у минулому та в умовах реформування української освіти

Кожна наука має довгий період свого розвитку і не може виникнути миттєво, фактично це перетворення, доповнення, узагальнення існуючої науки новими підходами, твердженнями, спростуваннями ході розвитку людства та технологій, що в свою чергу надає можливість отримання певних знань. Так відбувалось і з психологією, практики рухатимуть науку вперед доповнюючи її новими методами з урахуванням отриманих знань та розвитком технологій зокрема штучного інтелекту, а теоретики гальмуватимуть її розвиток роздумуючи над проблемами, створюючи нові псевдонауки.

Ще первісні люди, маючи мінімальний багаж знань та засобів, намагались зрозуміти і пояснити психічні прояви та емоції людини. Так древні люди наділяли кожний предмет душею. Душу розглядали, як тіло в тілі, вона існувала не залежно від тіла і впливала на розвиток емоцій людини, здоров’я, успіх. [16с. 84-95]

Надалі психічні явища стали неодноразовими предметами роздумів філософів Древньої Греції Демокрита і Платона представників різних течій та їх наступників. [52]

У середні віки психологічні знання не розвивались оскільки релігія забороняла вивчати людину, натомість в Східних країнах психологія отримала значний розвиток, як самостійно, так і в комплексі з медициною. [4]

На початку 19 столітті ставлення до душевнохворих змінилось і відповідно змінився підхід до їх лікування, проводились дослідження, порівняння норм і патологій в психіці. [4]

Розвиток анатомії і фізіології призвів до поняття про рефлекторну дугу які базувались на відкритті нервових закінчень. формування знань в медицині, біології та фізіології дало можливість до розвитку наукової психології. [4 с.55]

Поштовхом в розвитку психології на теренах пострадянського просторо стало створення лабораторії Бехтеревим В.М. і вивчення психології на об’єктивних методах вивчення психіки. Павлов І.П. провів аналіз слова як специфічного подразника нервової системи людини. Наукові праці даних вчених зводили психологію до рефлексології. [4]

Розвиток знань з кінезіології, зокрема взаємозв'язок фізіологічних процесів і психічних явищ, описано у працях Сєченова І.М. (1829-1905). [54]

У середині минулого століття термін «кінезіологія» увійшов до СРСР тезаурус теорії фізичної культури. Перше дослідження кінезіологічного плану було пов'язане зі збереженням стаціонарної стійкості тіла людини і датується 1970 роком. [33]

Однак, в 30 роки минулого століття в радянській психології нішу психологів зайняли педагоги, які значною мірою проводили тестування для вивчення розумових здібностей учнів. Тобто педагоги без відповідної освіти шаблонно підходили до виконання роботи, що свідчить про безсистемний підхід до підготовки психолога. На той час не ставились завдання про необхідність базових знань з психології у педагогів, тим паче не йшла мова про наявність знань анатомії чи фізіології.

Уперше про відповідну підготовку та навчання психологів для освітніх закладів в СРСР (в складі якої перебувала Україна) поставлено на засіданні у 1982 р. де у доповіді Іванникова В.А. відзначено «успіх роботи психологічної служби у школі майже повністю буде залежати від підготовки кадрів» [47].

Після завершення впровадження експерименту в школи Москви Державним комітетом СРСР про запровадження посади психолога в навчальні заклади СРСР у тому числі і в Україні. Таким чином виникла потреба у короткі строки здійснити підготовку значної кількості психологів для навчальних закладів [8].

До цього підготовка психологів проводилась лише в декількох ВНЗ СРСР, які мали академічну спрямованість, це давало хороший теоретичний рівень фахівців [51]. Однак, ще в 1982 р. Гамезо М.В. зазначив “практична діяльність психолога потребує не тільки знання психологічної теорії, а й практики навчання й особистого досвіду роботи” [47].

Тобто, Гамезо М.В. наголошував про необхідність відбіру та проведення підготовки з кадрів, які мають достатній рівень знань та практичну підготовку у роботі з школярами. [51]

Ураховуючи зазначене, підготовка даної категорії психологів проводилась із фахівців які мають вищу освіту педагога шляхом проходження курсів у педагогічних ВНЗ та інших інститутах де проходили підготовку педагоги. Таким чином з 1989 р., організовано велика кількість короткострокових (6-8 місячних) програмі курсів з підготовки психологів. Позитивом даних програм, Марголіс А.А. та Рубцов В.В. вважали швидку підготовку фахівців, яких не вистачає країні та за умови дотримання вимог, щодо залучення компетентних викладачів-педагогів, їх якісну підготовку з великим багажем практичних знань та їх безпосереднє втілення, а також практичне використання здобутих знань відразу й безпосередньо в реальній професійній діяльності [11] [51].

Однак, даний метод мав значні недоліки. Зокрема, навчання фахівців проводилось за скороченими, експрес-програмами, значному зменшенню піддавались теоретичні предмети та їх розділи які і надають можливість студентам зрозуміти різноманітність підходів до опису, діагностики та

пояснення психічного стану людини. Так значною мірою скорочувались предмети пов’язані з вивченням анатомії та фізіології людини, які в свою чергу давали можливість вивчити, зрозуміти, та у подальшому застосувати у практичній діяльності зв'язок роботи внутрішніх органів та м’язів з емоціями людини.

Тобто, фактично випускали фахівців з відповідним набором тестів та завченою термінологією, які шаблонно підходили до вирішення проблематики. Хоча ще в 1964 Джорджем Гудхартотом видана праця про м’язове тестування проблематики людини та зв'язок емоції з тілом.

Так і на думку Марголіс А.А. та Рубцов В.В. фахівці з психології підготовленні за вищезазначеною програмою не можуть бути висококваліфікованими спеціалістами з достатнім рівнем знань. Цими спеціалістам бракує теоретичних знань, у тому числі з анатомії та фізіології людини для загального більш широкого осмислення психіки [51].

Матюшкін А.М. зазначав, що такої підготовки фахівці з психології не можуть вирішити навіть середньої складності проблеми, які можуть виникати у діяльності психолога, тому що розв’язок практичних завдань у освітній сфері, завжди передбачає залучення значних, комплексних знань, отриманих у різних галузях психології, крім того, необхідно отримати знання у суміжних науках – педагогіці, анатомії та фізіології [47].

З проголошенням незалежності України неодноразово змінювався підхід до надання вищої освіти зокрема у 2005 році Україна приєдналась до Болонського процесу. Крім того, підписано ряд міжнародних угод, які стосуються освіти, змінено підхід до підготовки психологів, зокрема для обов’язкового вивчення включено дисципліни з біологічного блоку.

Відповідно до ст. 5 Закону України «Про освіту» освіта є державним пріоритетом, що забезпечує інноваційний, соціально-економічний і культурний розвиток суспільства. Державну політику у сфері освіти визначає Верховна Рада

України, а реалізують Кабінет Міністрів України, центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і науки, інші центральні органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування. [15].

З метою встановлення основних правових, організаційних, фінансових засад функціонування системи вищої освіти, створення умов для посилення співпраці державних органів і бізнесу з закладами вищої освіти на принципах автономії закладів вищої освіти, поєднання освіти з наукою та виробництвом з метою підготовки конкурентоспроможного людського капіталу для високотехнологічного та інноваційного розвитку країни, самореалізації особистості, забезпечення потреб суспільства, ринку праці та держави у кваліфікованих фахівцях 01.07.2014 Верховною радою України прийнято Закон України «Про вищу освіту» (далі Закон). [14]

Як уже зазначалось, у концепції розвитку охорони психічного здоров'я в Україні на період до 2030 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України № 1018-р від 27.12.2017, одною з основних проблеми у сфері охорони психічного здоров'я є низький рівень кадрового забезпечення психологами, а тому є необхідність підвищення рівня знань у сфері охорони психічного здоров'я, приведення освіти фахівців у сфері охорони психічного здоров'я у відповідність із сучасними світовими стандартами, посилення ролі фахівців сфери охорони психічного здоров'я через відповідні зміни у стандартах підготовки фахівців та регуляції професійної діяльності. [49]

Так, 6 жовтня 2021 року Кабінет Міністрів України прийнято розпорядження № 1215-р, яким затверджено плану заходів на 2021-2023 роки з реалізації Концепції розвитку охорони психічного здоров'я в Україні на період до 2030 року. [50]

Згідно п. 5 даного розпорядження з заходів реформування освіти фахівців у сфері охорони психічного здоров'я передбачено лише впровадження в II та III кварталах 2022 року програм збереження психічного здоров'я для

надавачів послуг з охорони психічного здоров’я шляхом розроблення положення про здійснення супервізії фахівців, які надають послуги з охорони психічного здоров’я, а також розроблення стандарту надання послуг з охорони психічного здоров’я. Виконання поставленого завдання доручено Міністерству охорони здоров’я України, Міністерству освіти і науки України, Мінсоцполітики, а також Національній академії педагогічних наук та міжнародним та громадським організаціям за їх згодою. [50]

Відповідно до ч. 6 ст. 10 Закону стандарти вищої освіти за кожною спеціальністю розробляє центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і науки з урахуванням пропозицій галузевих державних органів, що забезпечують формування і реалізують державну політику у відповідних сферах, галузевих об’єднань організацій роботодавців і затверджує їх за погодженням з Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти. [14]

Згідно з п. 16 ч. 1 ст. 13 Закону центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і науки розробляє та затверджує стандарти вищої освіти за погодженням із Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти, оприлюднює їх на своєму офіційному веб-сайті. [14]

Відповідно до ст. 4 Положення про Міністерство освіти і науки України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 630 від 16.10.2014 (далі Положення) на Міністерство освіти і науки України, окрім іншого, покладено визначення основних цілей та завдань виховного процесу в закладах освіти, формування пріоритетних напрямків розвитку науки і техніки та інноваційної діяльності на підставі довгострокових і середньострокових прогнозів науково-технічного та інноваційного розвитку, здійснення заходів щодо проведення єдиної науково-технічної та інноваційної політики у сферах освіти і науки, наукової, науково-технічної діяльності. [45]

Ураховуючи зазначене, відповідно до Положення наказом Міністерства освіти і науки України № 565 від 24.04.2019 затверджено стандарти вищої

освіти за спеціальністю 053 «Психологія» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. [29]

Відповідно до зазначеного Стандарту вищої освіти, об’єктом вивчення є психічні явища, їх виникнення функціонування та розвиток; поведінка, діяльність, вчинки; взаємодія людей у малих і великих соціальних групах; психофізіологічні процеси та механізми, які лежать в основі різних форм психічної активності. Цілі навчання: формування наукових уявлень про природу психіки, про методи та результати дослідження психічних явищ; розвиток здатності до застосування психологічних знань в умовах професійної діяльності. Теоретичний зміст предметної області: система психологічних знань, базових категорій і понять, закономірностей, механізмів, методологічних підходів, пояснювальних принципів, науково-прикладних завдань. [29]

Так, з метою реалізації поставлених завдань Міністерством науки і освіти України визначено, що мінімум 50% освітньої програми повинно спрямовуватись на забезпечення спеціальних і загальних компетентностей за спеціальністю, визначених Стандартом, та передбачено вичерпний перелік таких компетентностей. [29]

Тому, з метою доведення необхідності вивчення анатомії та фізіології нервової системи майбутніми сучасними психологами та роль даних знань в їх професіоналізації, необхідно виділити серед інших ряд компетентностей визначених міністерством.

Загальні компетентності:

- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. Здатність вчитися і опановувати сучасні знання;
- здатність генерувати нові ідеї (креативність);
- здорового способу життя.

Спеціальні компетентності:

- здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.

- здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову). [29]

Крім того, у Стандарті вищої освіти визначено нормативний зміст підготовки бакалавра, сформульований у термінах результатів навчання який складається з 18 пунктів.

Відповідно до пояснювальної записки Стандарт вищої освіти містить компетентності, що визначають специфіку підготовки бакалаврів зі спеціальності 053 «психологія» та результати навчання, які виражають що саме студент повинен знати, розуміти та бути здатним виконувати після успішного завершення освітньої програми. Вони узгоджені між собою та відповідають дескрипторам Національної рамки кваліфікацій. [29]

Проте закладам вищої освіти дозволено самостійно встановлювати перелік дисциплін, необхідний для отримання визначених Стандартом компетентностей. Зазначений перелік компетентностей не є вичерпним та може доповнювати навчальним закладом. [29]

Однак, при підготовці відповідних освітньо-професійних програм та навчальних планів та визначені дисциплін навчальним закладам необхідно враховувати перелік трудових функцій (професійних компетенцій за трудовою дією або групою трудових дій, що входять до них) визначених професійним стандартом «Практичний психолог (соціальна сфера)» затверджений наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України № 211 від 03.02.2021.

Так, даним стандартом визначено, що при наданні психологічної допомоги психолог повинен володіти здатністю проводити діагностичні заходи для виявлення потреби осіб, які звертаються за психологічною допомогою. Можна припустити, що для повної діагностики психологу необхідні знання з анатомії та фізіології нервової системи. [30]

Аналогічні критерій визначений професійним стандартом «Практичний психолог закладу освіти» затверджений наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України № 2425 від 24.11.2020 [31]

Таким чином, стратегічно державою передбачено проведення змін в системі освіти, проте, фактично на 2021-2023 роки не заплановані зміни орієнтовані на світові стандарти та не розроблено власні підходи до змін в освітніх послугах, зокрема з урахуванням, менталітету, соціальної, економічної та освітньої складової.

Крім того, рішенням уряду визначено про необхідність затвердження протоколу дій психолога при певних ситуаціях, що зводить надання допомоги психологом чи психотерапевтом до шаблонних дій визначених міністерством, а в подальшому можна припустити що з розвитком комп'ютерних технологій це призведе до заміни даних фахівців на роботизовану техніку. [50]

Отже, з початку формування психологія розвивалась у тісному зв'язку з вивченням анатомії людини про що свідчать роботи Галена (132–201), Галилея (1564–1643), Ньютона (1642–1727), Борели (1608–1679). Вчений Російської імперії Сеченова И.М. (1829–1905) проводив описи взаємозв'язку фізіологічних процесів і психічних проявів. Однак, в радянській період підготовці психологів не приділялась належна увага психологи фактично виконували роль статистів та тестувальників.

За незалежності України підхід до підготовки психологів дещо змінився в навчальні програми включено дисципліни біологічного блоку зокрема, з анатомії та фізіології нервової системи, однак він залишився формальним. Тверезо осмислюючи роль психолога з урахуванням специфіки його роботи в умовах сучасності та перспективи на майбутнє, з метою виконання завдань та цілей, визначених суспільством щодо підготовки високопрофесійних сучасних спеціалістів, відповідності дескрипторам Національної рамки кваліфікацій,

можна прийти до висновку про необхідність системного, осмисленого підходу до включення дисципліни, що пов'язані з анатомією та фізіологією нервової системи, зміни надання освітніх послуг в цілому.

1.2. Методи впровадження вивчення анатомії та фізіології нервової системи в умовах сьогодення.

Для вивчення Регресійний аналіз знайомості методу психотерапевтичної кінезеології засвідчив, що предикатами такої знайомості були не доцільність використання анатомії та фізіології у практиці психолога, потрібність знань з анатомії та фізіології для психолога, потрібність вивчення психотерапевтичної кінезеології також співпраця з реабілітологами у психологічному консультуванні.З метою приближення результатів до істинних обрано навчальні заклади різного спрямування з різних регіонів України таких як: Ужгородський національний університет, Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, Рівненський Державний гуманітарний університет, Київський національний Університет імені Тараса Шевченка, Національний університет «Києво-Могилянська академія», Київський університет імені Бориса Грінченка, Одеський національний політехнічний університет, факультет психології Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна.

Для більш детального аналізу навчальної програми та відповідності планування навантажень, зупинюсь на Львівському державному університеті безпеки життєдіяльності. Для вивчення та підтвердження вище вказаної гіпотези, отримано навчальні плани за 2018-2021 роки та освітню професійну програму, введену в дію у 2019 році. Так, у 2018 році дисципліни «Анатомія центральної нервової системи з основами психофізіології» вивчається у 2 семестрі першого курсу із загальним обсягом 120 годин з яких лекцій - 32 аудиторні години та семінарські заняття - 16 аудиторних годин. Разом з тим, на

«Іноземні мови» (загальна, ділова та професійна) в цілому виділено 450 годин з яких практичні - 140 аудиторних годин, на предмет «Історія психології» - 300 годин. [22]

У 2019 році ситуація змінюється та на вивчення дисципліни «Анатомія центральної нервової системи», без надання поняття з основ психофізіології, навчальним планом виділяється лише 105 годин з яких 16 аудиторних годин - лекції та 16 аудиторних годин - семінарські заняття. Лише на загальну дисципліну «Іноземна мова» виділено 210 годин не беручи до уваги години виділені на іноземні мови спеціального спрямування. [23]

Крім того, у 2018-2019 роках 70 годин вивчення «Анатомія центральної нервової системи» винесено на самостійне опрацювання і не заплановано жодної години на практичні. Даний факт значною мірою впливає на рівень знань, умінь/навиків, комунікації, відповідальності і автономії закладення студенту розуміння необхідності вивчення даного предмету та його роль в системі отримання освіти та практичного використання. [22] [23]

У 2020-2021 роках предмет «Анатомія центральної нервової системи», включена у загальний блок дисципліни фундаментальної та природничої підготовки. Лише з освітньо-професійної програми вбачається її вивчення з кредитом 3,5 та здачею диференційованого заліку. [24] [25]

Розподіл навчальних годин щодо вивчення «Анатомія центральної нервової системи з основами психофізіології», «Іноземна мова» та «Історія психології» за 2018-2019 роки приведено у таблиці № 2.1. Додаток 1.

Структурно – логічна схема освітньої програми супутні та наступні освітні компоненти предмету Анатомія ЦНС є Загальна психологія – Основи Дефектології та психіатрії – основи клінічної патопсихології та навчальна практика. [37]

Як визначено науковцями цього закладу предмет «Анатомія центральної нервової системи», згідно з матрицею відповідності вивчення забезпечує

загальну компетентність здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях і здатність приймати обґрунтовані рішення та спеціальну компетентність здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ і здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій та забезпечує програмний результат навчання щодо вміння аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання та вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії. [37]

Відповідно до освітньо-професійної програми Київського національного університету імені Тараса Шевченка, який рецензенти вважають флагманом психологічної освіти в Україні [46], дисципліна «Анатомія та фізіологія ЦНС» має лише 2 кредити з формою підсумкового контролю – залік. Вивчення предмету проводиться на першому семестрі навчання, без застосування практичних занять. Згідно зі структурно-логічної схеми «Анатомія та фізіологія ЦНС» напряму пов'язана лише з «Нейропсихологією», яка має 4 кредити. [38]

Згідно з матрицею освітньо-професійної програми предмет «Анатомія центральної нервової системи» не надає жодної загальної компетенції спеціальну компетентність здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків та забезпечує програмний результат навчання щодо вміння аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання та вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії. [38]

Відповідно опису ринку зацікавлених стейкхолдерів у випускниках даного закладу зацікавлені, зокрема медичні заклади та психотерапевтичні центри, а по закінченню навчання фахівці підготовлені до діяльності в сфері

охорони здоров'я. Чи достатній рівень знань з анатомії та фізіології нервової системи отримали випускники, зможуть судити лише «вдячні» пацієнти. [38]

Однак, у рецензіях на освітньо-професійну програму поданих член-кореспондентами НАПН України, докторами психологічних наук, професорами зазначено, що програма містить достатній перелік компетентності загального та фахового спрямування, що засвідчує її відповідність сучасному стану розвитку психологічної науки та практики, а заплановані програмні результати навчання передбачають здатність майбутніх фахівців до аналізу та ідентифікації психологічних проблем та їх розв'язання в контексті професійних завдань, мабуть, їм видніше. [46]

Відповідно до освітньо-професійної програми «Психологія» Ужгородського національного університету, метою освітньої програми університету є підготовка фахівців із психології із необхідними для виконання професійної діяльності компетентностями, особливим інтересом до певних галузей психологічної науки і практики для подальшого навчання за наступними циклами вищої освіти, а одним з місць працевлаштування є заклади охорони здоров'я (лікарні, поліклініки, спецшколи для дітей- інвалідів, наркологічні та реабілітаційні центри). [39]

Дисципліна «Анатомія та еволюція нервової системи людини» має 4 кредити з формою підсумкового контролю – екзамен, а вивчення предмету проводиться на першому курсі без практичних занять. [39]

Однак, згідно зі затвердженого вченою радою Державного вищого навчального закладу предмет «Анатомія та еволюція нервової системи людинм» згідно з матрицею відповідності вивчення забезпечує загальну компетентність усіх складових визначених Міністерством, окрім здатності працювати в команді та спеціальну компетентність здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології, здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та

розвитку психічних явищ, здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків, здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел, здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації, здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну відповідно до запиту, СК 10 (хоча під даним номером критерій відсутній), здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку, однак, забезпечує програмний результат навчання лише щодо вміння розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань, здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань, відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку, демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним. [39]

Можливо визначення таких складових компетентності та забезпечення результатів програмного навчання є наслідком підготовки програми фахівцями в галузі педагогіки, однак рішення вченої ради є рішенням колегіальним і до даного органу входить керівний склад навчального закладу і дане рішення не варто оскаржувати.

У Тернопільському національному технічному університеті імені Івана Пулюя для вивчення предмету «Анатомія і біологія людини» як на денній, так і на заочній формі навчання виділено 120 годин з яких 16 академічних годин це практичні. [27]

Значну роль вивченню предмету «Анатомія, фізіологія, еволюція нервової системи. Фізіологія поведінки» приділяється на факультеті психології Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Даний факультет є перший самостійний факультет з підготовки психологів відкритий на теренах

України та пропагує традиції всесвітньо відомої Харківської психологічної школи.

Згідно з освітньо-професійною програмою дисципліна «Анатомія, фізіологія, еволюція нервової системи. Фізіологія поведінки» має 8 кредитів найбільшу кількість серед опрацьованих програм. Окрім того, програмою передбачено вивчення інших логічно пов'язаних предметів таких як «Візуальна психодіагностика» (3 кредити), «Психофізіологія» (4 кредити), «Нейропсихологія та патопсихологія» (6 кредитів). [40]

Ця дисципліна вивчається упродовж першого курсу з виділення 240 годин з яких 32 академічні години приділяється практиці. Крім того, Вона тісно пов'язана з вище зазначеним дисциплінами, вивчення яких проводиться протягом наступних років навчання. [28]

Предмет «Анатомія, фізіологія, еволюція нервової системи. Фізіологія поведінки» згідно з матрицею відповідності вивчення забезпечує загальну компетентність знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності, здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями, здатність бути критичним і самокритичним, а також визначеної кафедрою інтегральну компетентність та спеціальну компетентність здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку, крім того забезпечує програмний результат навчання щодо вміння відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку. [40]

Освітньо-професійною програмою «Практична психологія» Київського університету імені Бориса Грінченка передбачено вивчення дисципліни «Психофізіологія людини з основами генетики» у першому семестрі навчання з чотирма кредитами.

Структурно – логічна схема освітньої програми супутні та наступні освітні компоненти предмету «Психофізіологія людини з основами генетики» є

в першу чергу Історія психології та Загальна психологія з практикумом, яка пов'язана з Психологією особистості, розвитку, соціальна психологія, психологія спілкування та тренінг комунікативних умінь, яка пов'язана з Тренінг особистісного розвитку, психологічна служба в системі освіти, експериментальна, диференціальна психологія, дитяча психологія та психологія батьківства. [41]

Як визначено освітньо-професійною програмою предмет «Психофізіологія людини з основами генетики» згідно з матрицею відповідності вивчення забезпечує загальну компетентність здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях, знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності, здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями та спеціальну компетентність здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ і здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків та забезпечує програмний результат навчання щодо вміння аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання, розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань, здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань, формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника, демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській. [41]

В Національному університеті «Києво-Могилянська академія» під час здобуття спеціальності «Психологія» серед іншого вивчаються дисципліни

«Анатомія та еволюція нервової системи» та «Основи біології та генетики людини» кожна по 3 кредити, 180 годин. Вивчення проводиться на першому курсі з формою підсумкового контролю – іспит. [26]

Як передбачено планом у результаті вивчення дисципліни студент повинен знати основні риси будови нервової системи людини загалом та окремих її складових, взаємодію між її частинами та розуміти закономірності її формування в процесі еволюції. Знати принципи функціонування рефлекторних дуг, типи вищої нервової діяльності. Уміти застосовувати набуті знання про будову, функціонування та еволюцію нервової системи. Володіти понятійним апаратом нейрофізіології вищої нервової діяльності. [34]

Викладач даної дисципліни - кандидат біологічних наук, роботи якого більшою мірою пов’язані з дослідженням рослин (Генетичний аналіз авротики (AABBTT) за ознакою наявність воскової осуги, Неканонічне успадкування стійкості до борошнистої роси у інтрогресивних лініях м’якої пшениці, Популяційна динаміка поліморфізму за маркерними ознаками у популяціях пирію середнього (Thinopyrum intermedium), Вплив умов загартовування на зимостійкість пшеничних ліній з інтрогресіями від амфідиплоїда Авротіка, та інші). [32]

Згідно з освітньо-професійною програмою «Психологія» Одеського національного політехнічного університету на першому курсі навчання проводиться вивчення дисципліни «Анатомія центральної нервової системи та фізіологія вищої нервової системи», обсяг кредиту 6. Вивчення проводиться на першому курсі з формою підсумкового контролю – іспит. [42]

Предмет «Анатомія центральної нервової системи та фізіологія вищої нервової системи» згідно з матрицею відповідності вивчення забезпечує загальну компетентність знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності, здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями, а також визначену закладом - інтегральну компетентність та спеціальну

компетентність здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків, здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел, здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій, крім того, забезпечує програмний результат навчання щодо вміння аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання, обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проективні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги, рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки, знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога. [42]

Освітньо-професійною програмою Рівненського Державного гуманітарного університету, які готую спеціалістів «Психолог», «Організатор з персоналу» «Інспектор з соціальної психології» передбачено вивчення на першому курсі навчання з формою підсумкового контролю іспит предмету «Основи біології та генетики людини антропологія» (4 кредити) загальна кількість годин 120. [43]

Згідно з матрицею відповідності вивчення предмет «Анатомія центральної нервової системи та фізіологія вищої нервової системи» забезпечує загальну компетентність здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях, знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності та спеціальну компетентність здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ, здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків. та забезпечує програмний результат навчання компонентами щодо вміння аналізувати та пояснювати психічні явища,

ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання, розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань та відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку. [43]

З метою кращого розуміння впливу вивчення предметів пов'язаних з анатомією та фізіологією нервової системи на компетенцій та результату навчання психологів у різних навчальних закладах їх систематизовано та приведено у таблицях № 2.2, № 2.3, № 2.4. Додаток 2, Додаток 3 та Додаток 4

Провівши аналіз навчальних планів та освітньої професійних програм спеціальності «Практична психологія» та «Психологія» можна констатувати, що вивчення предметів, пов'язаних з анатомією та фізіологією нервової системи, проводиться лише на першому курсі, у першому чи другому семестрі, курс предмету розписаний формально без надання розуміння студенту зв'язку даних предметів з психологією людини, що у свою чергу не надає здобувачам освіти розуміння необхідності його вивчення та можливості практичного застосування у психології.

Навчальні заклади самостійно визначають дисципліни, які пов'язані з анатомією та фізіологією нервової системи та викладаються студентам та по різному визначають їх обсяг. Крім того, кожен із навчальних закладів на власний розсуд визначає спеціальні та загальні компетентності та результати навчання студентів, що для пересічної людини дивно, як один і той же предмет у різних регіонах формує у випускниках різні компетентності. Разом з тим, усі програми затверджені на вчених радах тобто пройшли ретельну перевірку на їх відповідність професорсько-викладацьким складом та керівництвом навчальних закладів, а тому немає жодних сумнівів їх відповідності.

У ході проведеного порівняльного аналізу можна констатувати, що беручи до уваги незначний відсоток обраних вищих навчальних закладів, у яких готують спеціалістів 053 «Психологія» серед передбачених Міністерством

освіти і науки України критеріїв компетентностей науковцями відзначено, що вивчення психологами дисциплін пов'язаних з анатомією та фізіологією нервової системи торкається значної частини даних критеріїв. Так, вивчення психологами дисциплін пов'язаних з анатомією та фізіологією нервової системи впливає на половину визначених міністерством загальних компетентностей та на майже усі спеціальні компетентності, а також впливає на половину результатів навчання.

Виходячи із зазначеного можемо дійти висновку, що вивчення анатомії та фізіології нервової системи відіграє значну роль у професіоналізації сучасного психолога. На цьому роботу можна було б завершити, ураховуючи позицію авторитетних науковців, однак у наступному розділі спробуємо довести роль знань анатомії та фізіології нервової системи у професіоналізації сучасного психолога з урахуванням зв'язку емоційного стану з роботою м'язів та внутрішніх органів.

Висновок до розділу 1

Про необхідність реформування освіти та науки зазначено на Урядовому порталі та вказано, що саме державна політика у сфері освіти і науки відіграє вирішальну роль у забезпеченні розвитку людського капіталу та отриманні економічної вигоди. Досягнення цілей потребує спільних політичних ініціатив, ефективних рішень та інвестицій. Українська освіта не відповідає сучасним запитам з боку особистості та суспільства, потребам економіки, світовим тенденціям. [49]

Провівши аналіз навчальних планів та освітньої професійних програм спеціальності «Практична психологія» та «Психологія» можна констатувати, що вивчення анатомії та фізіології нервової системи відіграє значну роль у професіоналізації сучасного психолога. Однак, її вивченню частина навчальних

закладів не приділяє значну увага, скоріше дані дисципліни вважають баластом у підготовці сучасного психолога.

РОЗДІЛ ІІ
ТЕОРИТИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ ЗВ'ЯЗКУ ЕМОЦІЙНОГО СТАНУ З РОБОТОЮ М'ЯЗІВ ТА ВНУТРІШНІХ ОРГАНІВ.

2.1 Історичний розвиток знань щодо зв'язку емоцій з внутрішніми органами

Проаналізувавши роботи науковців Гордона Стоукс, Деніела Уайтсайда, Кендес Келлауей можна стверджувати, що підхід до вивчення анатомії та фізіології нервової системи здобувачам вищої освіти за спеціальністю «Психологія» потребує значних змін. Для надання відповідних знань сучасним психологам необхідно розробити сучасний підхід викладання зокрема і дисциплін пов'язаних з анатомією та фізіологією нервової системи. До навчальної програми необхідно включити новітні методи, які використовують психологи не тільки в Україні, але й за кордоном, при цьому необхідно врахувати досвід як традиційних, так і нетрадиційних підходів діагностики та лікування пацієнтів.

У першу чергу нововведення необхідно застосувати щодо дисциплін пов'язаних з вивченням анатомії та фізіології людини, як база розуміння основ психології – людини, її психіки та зв'язку між емоційним станом людини та її тілом. Наскільки емоції на пряму можуть відображатись в тілі людини і не тільки на пряму в психіці спогадів, але і те що емоції опускаються на тілесний рівень і там вони стають звичними реакціями, які направляють в інше русло енергію. [5]

Крім того, необхідно переглянути доцільність вивчення архаїчних дисциплін таких як історія психології, філософія, історичні напрямки зарубіжної психології, які залишаються незмінним десятиліттями, можливо шляхом зменшення кількості годин їх викладання, залучення до навчального процесу практиків з демонстрацію наочно використання різних методик лікування та роз'яснення їх переваг та недоліків.

Так, Кучменко О.Б. вказує на необхідність внесення змін щодо підходу до підготовки фахівців за напрямами “Психологія” та “Практична психологія”, планування навчання дисциплін та визначення кількості годин. До таких дисциплін належать: «Загальна біологія з основами генетики», «Анатомія центральної нервової системи», «Фізіологія центральної нервової системи», «Фізіологія вищої нервової діяльності та сенсорних систем», «Психофізіологія», «Психогенетика» тощо. [19 с.215]

Важко не погодитись із зазначеним твердженнями, адже дисципліна “Біологія та основи генетики” зможе закласти майбутньому спеціалісту загальнобіологічні засади для вивчення анатомії та фізіології людини. Під час вивчення можуть отримати основні знання про клітину, її принципи функціонування, будову та багатоклітинне формування організмів, їх розвиток та еволюцію. Необхідно приділяти увагу спадковості та її молекулярним основам, вивчити роль ДНК у формуванні людини та її особливостей, основні принципи спадковості ознак та методики визначення генетики людини. [19 с.216]

Навчальні курси «Анатомія» «Еволюція нервової системи» розглядають побудову нервових тканин, процесу становлення нервової системи, структуру та функції спинного та головного мозку, особливостей нервової системи, зв'язок м’язових тканин з нервовою системою тощо. Дані знання є особливо важливими для освоєння курсу фізіології.[19 с.216]

У підготовці професійних психологів важливу роль відіграють знання отриманні з курсу «Фізіологія нервової системи та вищої нервової діяльності». Вивчення даної дисципліни дозволить оцінити співвідношення фізіологічного і психічного. [19 с.216]

Звичайно майбутнім психологам немає потреби у детальних знаннях історії фізіології ВНД, однак є потреба в отриманні знань з безумовних і умовних рефлексів, видів їх гальмування, отримання практичних наочних

прикладів з життя людини. Вивчення даної дисципліни сприятиме розумінню психологами властивостей нервової системи, її функцій під час підтримання життєдіяльності організму в цілому аж до клітин, визначення рефлексів на подразники, розуміння суті механізмів пам'яті, емоцій, сну та мислення. Вивчення «Фізіологія ВНД» і вимагають застосування різноманітних методик, а також методичних прийомів проведення дослідження особливостей рефлексії, зокрема клінічного методу, який сформує початкові навички то проведення обстеження пацієнтів.

Дані фізіологічні процеси, які є в основі діяльності людини, її мислення, емоції, мовлення, важко вивчити самостійно та потребують правильного підходу до викладу матеріалу та його пояснення педагогом-спеціалістом. Крім того, саме педагог зможе пояснити майбутнім психологам правильність застосування засвоєних знань в практичній роботі, теоретично та практично орієнтувати студентів на конкретні ситуації, довести про необхідність в отриманні даних знань для роботи психолога.

Також Кучменко О.Б. зазначає, що при підготовці майбутніх спеціалістів-психологів про доцільність включення також додаткових курсів біологічного блоку. Відповідно до твердження Кучменко О.Б. дисципліна "Вікова анатомія і фізіологія дитини" підготовка студентів у теоретичному і практичному плані до вивчення будови й функцій усіх органів і тканин організму й розвитку нервової системи в різні вікові періоди Відповідно до цього завдання до програми курсу повинні включатися розділи, які присвячені вивченню особливостей розвитку основних систем організму в онтогенезі. Особливу увагу слід приділити розгляду особливостей будови, інформації про функціональні блоки управління вищою нервовою і психічною діяльністю людини, а також про функціональну міжпівкульну асиметрію головного мозку. Знання саме цих питань має дуже велике значення для майбутньої професійної діяльності педагога психолога. [19 с.216]

Предмет «Основи анатомії, фізіології і гігієни дітей і підлітків», основне завдання якого – сформувати у студентів знання анатомо-фізіологічних особливостей дітей і підлітків у різні періоди їх розвитку, дати уявлення про закономірності, які лежать в основі збереження та зміцнення здоров'я школярів, підтримання їх високої працездатності при різних видах навчальної діяльності. [19 с.216]

З даним твердження можна погодитись лише за умови, що зазначені предмети будуть викладатись вузько профільованим студентам – психологам для освітніх закладів. На мою думку, необхідно здобувачам вищої освіти давати базові знання з анатомії та фізіології нервової системи. Маючи певну базу та розуміння процесів психолог самостійно зможе вивчити необхідний курс для надання кваліфікованої допомоги.

На основі представленого в попередніх підрозділах теоретичного та емпіричного дослідження вимальовується певне бачення професіоналізації сучасних психологів на основі дисциплін, які формують знання з анатомії та фізіології нервової системи, яке хоч і вимагає подальшої перевірки апробації, та все ж може бути висвітлене на сторінках цієї наукової праці.

2.2 Теоретичне обґрунтування зв'язку емоцій з внутрішніми органами і м'язами та влив знань щодо методів традиційної та нетрадиційної медицини на професіоналізацію психолога.

Перш ніж перейти до висвітлення розробленої програми, слід зупинитися детальніше на поняттях визначених темою роботи, а саме «професіоналізація», «психолог», «анатомія» «нервова система».

Професіоналізацію розглядають у трьох аспектах:

- як соціальне явище;

- як процес опановування людьми професійною діяльністю, отримання професійних якостей;

- як система суспільних інтересів, які визначають процес освоєння професійної ролі. [8]

У суспільній свідомості поняття «професіоналізація» експлікується як процес опановування професією, становлення професіонала [20] або як «професійний розвиток». [21]

Тобто професіоналізація - це процес цілісного, безперервного становлення особистості фахівця і професіонала.

Психолог, це фахівець з психології, той, хто тонко розуміється на характерах, поведінці і т. ін. людей, тобто — фахівець, який оцінює, діагностує і вивчає поведінку і розумові процеси (похідне від психологія). Клінічні та психологи-консультанти, турбуються про психічне здоров'я, соціальні психологи проводять дослідження та надають психологічну допомогу. [55]

Анатомія — наука що вивчає органи та системи органів людського тіла. Анатомія людини вивчає зовнішні форми і пропорції тіла людини і його частин, окремі органи, їх мікроскопічну та макроскопічну будову.

Нервова система сформувалася в процесі еволюції як механізм, який забезпечує ефективне пристосування функцій усіх інших органів та систем до змін зовнішнього середовища, інтегрує їх в єдине ціле та формує цілеспрямовану поведінку. [61]

Тобто, збудниками нервової системи є зовнішні фактори, які сприймаються як на свідомому, так і на підсвідомому рівні. Провідні шляхи до центральної нервової системи ідуть від органів чуття: очі (зір), вуха (слух), язик (смак), ніс (нюх) шкіра (дотик, відчуття болю, температури). [9] [42]

Таким чином, можна припустити, що сучасний професіональний психолог може впливати на емоційний стан людини за допомогою подразнення різних органів чуттів застосувавши комплексний підхід для покращення результатів.

Сучасний психолог повинен підходити до вирішення проблематики не традиційно, відходити від шаблонних методів проведення лікування, креативно підходити до кожного клінічного випадку та застосовувати різноманітні техніки. Саме такий підхід дасть змогу іти психологу в ногу з часом та формувати новий тип психолога. Сучасному психологу необхідно у своїй роботі застосовувати різні методики впливу на людину з метою досягнення мети лікування. Необхідно у своїй практиці об’єднати дух, розум, тіло.

Приклад професіоналізму психолога можна привести з матеріалів кримінального провадження. Так, у ході досудового розслідування кримінальної справи, за ч. 2 ст. 373 Кримінального кодексу України примушування надавати свідчення при допиті способом незаконних дій з боку працівника міліції із застосуванням насильства установлено[18], що слідчий та працівник оперативного підрозділу застосовували насильство до підозрюваного шляхом нанесення ударів гумовим кийком по нирках та п’ятках. У висновку психіатричної експертизи, окрім іншого, зазначено, що завдання ударів в область нирок та п’яти викликає у людини емоцію – страх і саме цю емоцію намагались викликали обвинувачувані у потерпілого, змушуючи останнього підписати зізнання, що являлось мотивом застосування насильства. [2 с.56-59]

У той же час відомо, що – нічний енурез, - це медичний термін, який означає мимовільне сечовипускання під час сну. Одною з причин дитячого нічного нетримання традиційна медицина визначає як травмуючі епізоди в житті, психологічні проблеми, страх. (Проблема енурезу, зважаючи на значне поширення цієї патології, дуже гостро стоїть у всьому світі. За даними вітчизняних та іноземних авторів, у різних країнах світу на енурез страждають від 1 до 33% дітей і 1-2% дорослих. [56]

Медіан, який іде від п’яти пов'язаний з нирками та сечовим міхуром, а їх подразнення викликають панічну внутрішню боязнь - страх. [5] У ході допиту працівники міліції заначили що зазначений зв’язок їм невідомий, однак вони

знали, що таким чином викликають страх у підозрюваних та змусять підписати зізнання. [2] Можна висунути припущення, що в радянському союзі певні інститути вивчали зв'язок дух, розум, тіло, однак, дані знання були закриті від широкого загалу і застосовувались виключно спецслужбами та правоохоронними органами, адже наука кінезіологія зародилась ще в 1930 році в США. (матеріали судової справи та інше посилання)

Кінезіологія - це наука про рух думок, почуттів, м'язів тіла людини. Концепція «Три в одному», або як їх ще називають «Єдиний мозок», «Психотерапевтична кінезіологія» - це зв'язок: дух, розум. Дана концепція є один і з напрямків кінезіології, який науково описали 1930-х роках подружжя Кендал, довівши, що при зміні психологічного стану змінюється тонус м'язів. [58] Ці підходи перероблені та об’єднанні в єдине з метою діагностики та лікування психічного здоров'я.

В 1960-х роках Гордоном Стоксом -кінезіолог, Кендіс Келлуей - психолог, метафізик та Деніел Уайтсайд - лікар-генетик, узявши за базу дослідженнях подружжя Кендал, розробили практичну методику. Їх наукова концепція увібрала столітню мудрість Сходу і практичність Заходу таким чином гармонійно поєднавши два, а може і більше напрямків. Слід зауважити про історичні відомості про використання мануального м'язового тесту індіанцями племені майя, проводячи підбір найбільш ефективного лікування.

На даний час кінезіологія поширилася по всьому світу, кінезіолог входять до медичного страхування, а також офіційно визнана професія. Кінезіологія – один із цікавих напрямів дослідження організму людини, який можна було б враховувати під час навчання психологів.

У цій концепції використовується м'язове тестування як діагностичний засіб, яким визначає стресові області у житті людини та проводить уточнення емоційних травм, що призвели до проблем. [62] Можна зазначити, що кінезіологія обіймає одразу декілька методів, таких як хіропрактика, остеопатія,

а також психотерапія, допомагає визначити основні подразники, емоційні чи фізичні травми з метою допомоги хворому, адже стреси та травми зберігаються в пам'яті пацієнта і він є джерелом інформації, яку необхідно прочитати і в цьому стане на допомозі зокрема м’язове тестування поєднане з психотерапією.

Таким чином, можна припустити, що кінезіологія могла б стати доповненням у роботі сучасного психолога та забезпечити первинне діагностування та виправлення проблем тіла, а здорове тіло допоможе виправити психологічний стан.

У клініці хворих емоційні порушення супроводжуватимуться різного роду змінами (структурними, патобіомеханічними, меридіанними, хімічними та неврологічними змінами), пов'язаними із відповідними органами. [65]

До прикладу, згідно зазначеної теорії людина з відкритою агресією спрямованою зовні має захворювання жовчного міхура, а почуття нетерпіння та злості свідчить про захворювання печінки. [5]

Крім того, психолог може застосовувати метод «Візуальна діагностика». Так, порушення емоційного стану будуть характеризувати зниження тонусу певних м’язів, асоційованого з органом, що підтримує ту чи іншу емоцію.

До прикладу, особа яка відчуває смуток має порушення функцій квадратного м'яза попереку, м'яза, що напружує широку фасцію. Так, при функціональній слабкості квадратного м'яза попереку спостерігається латерофлексія та ротація поперекового відділу хребта у протилежний бік. [5]

Також вважаю за необхідне звернути увагу на те, що прогрес у технології та комп’ютерному програмуванні дозволяє самостійно психологу підібрати найкращий склад узвару з трав, відобразити на моніторах певний колір, картини чи фільми, обрати музичні звуки з відповідними вібраціями. Крім того, можна дистанційно запросити до співпраці кінезіологів чи інших спеціалістів в даній галузі. Однак для цього необхідні базові знання з даної галузі, які тісно пов’язані з анатомією та фізіологією нервової системи.

Припускаю, що знання з фітотерапії дадуть можливість зрозуміти позитивний вплив на весь організм людини даного методу, у тому числі щодо нормалізації обмінних функції, підвищення опірності організму, позитивного впливу на нервову систему, покращення процесів кровотворення, нейтралізація шкідливих речовини і прискорення їх виведення з організму та підвищення захисних функцій організму.

Перед початком проведення прийому пацієнта, для досягнення кращого контакту можна запропонувати певний чай заварений на травах підібраних до відповідного емоційного стану пацієнта. Чайна церемонія може стати одним із етапів лікування, оскільки має символічне, урочисте та глибоке дійство, уособлює душевний спокій відображає принципи гармонії, поваги, чистоти та спокою. Під час чаювання психолог може з'ясувати проблематику людини, провести попередню діагностику. [63]

Аромотерапія, одна з найчастіших рекомендацій аромотерапевтів при застосуванні народної та нетрадиційної медицини, яка може подолати нервову напругу та зняти емоційний стрес. Люди можуть закрити очі і не бачити жах, красу, або закрити вуха, і не чути висловів, проте люди не можу перестати дихати.

Різні запахи можуть по-різному впливають на людей. Так, гіркі і солодкі запахи (для кожного по різному) збільшать працездатність, різкі або неприємні можуть пришвидшити дихання. Неприємні- підвищать тиск, приємні його знизять. Різкувато-солодкі, такі як м'ята і конвалія допомагають сконцентрувати увагу. Конвалієва олія володіє тонізуючим та заспокійливим ефектом, помічні при мігрені та допомагає при безсонні. Олія лимонну має в'язку і протизапальну дію, знижує кров'яний тиск, корисно при застуді, гарячці, порушення травлення та при жовчнокам'яній хворобі. Чайне дерево – сильний дезінфікуючий і протизапальний засіб, стимулює розумову діяльність. Багата на вітамін А - олія петрушки, ефективно діє на нирки і сечовивідні шляхи, допомагає при

набряках. Перцева м’ята може знімати біль, допомагає при подразненні шкіри та порушені травлення. Евкаліптова олія добре знімає сонливість, допомагає концентрації розумової діяльності і понижує температуру тіла. Ефект заспокоєння мають масла меліси, ромашки, рози, лаванди. [1]

Кольоротерапія – одна з давніх наук, ще в Римі використовували забарвлення води камінням різного кольору, яку давали пити, як спосіб кольоротерапії. На даний час кольоротерапія є одним з розділів психотерапії, методів впливу кольором є безліч. [6] Своєрідну медитацію люди відчувають дивлячись на заворожуючи ефект помаранчево-жовтого полум'я. Угорськими вченими з Політехнічного інституту в Будапешті доведено, що колір зумовлює появу певних біохімічних реакцій тканинах людини, стимулює різноманітні залози і окремі відділи мозку, що в свою чергу стимулює вироблення гормонів, які відповідають за роботу організму та емоційний стан. [13]

Правильно підібраний колір робочих місць на деяких підприємствах Німеччини збільшив продуктивність праці на 25%. а також знизилось захворювання робітників. [13]

З метою визначення спрямованості людини на певну діяльність, функціональний стан, риси чи настрій психологами використовується тест Люшера. [57]

Даний метод можна використовувати як окремо, так і в поєднанні з музикотерапією. Деякі психологи практикують перегляд спеціальних фільмів для виходу пацієнта з депресії. Відомо, що музику з метою лікування душі й тіла використовували ще в Древньому Римі, Єгипті, Китаї. Музичні вібрації, впливають на внутрішні органи людини. До прикладу на сердечний ритм впливають барабани та арфа, а флейта - ритму роботи легень, саксофон - сексуальна енергія. Надзвичайний ефект в практиці музикотерапії надає класична музика зокрема твори Моцарта, які підвищують загальний тонус та працездатність збільшується продуктивність розуму. [5]

Цілющі властивості музики у провідних країнах використовують у лікувальних закладах, під час реабілітації, в школах та дитячих садках, а також у промисловості та сільському господарстві.

Висновок до розділу 2

Таким чином, маючи певні знання з анатомії та фізіології нервової системи, опанувавши базові знання з прикладної кінезіології сучасний психолог може проводити паралелі між емоційним станом та порушенням функцій певних м'язових тканин чи органів.

Крім того, ураховуючи те, що на даний час проводиться застосування різноманітних методів діагностики у тому числі за допомогою новітніх технологій, до яких додаються відповідні описи, психологу необхідні вміння їх правильно читати та розуміти для визначення діагнозу та обрання методів лікування.

При прийомі пацієнтів сучасний психолог, окрім профільних знань може застосовувати знання з лікування за допомогою запаху ефірних олій, які усувають емоційне порушення, підбору відповідних кольорів, що впливають на емоційний стан, лікування за допомогою звукової хвилі чи фітотерапії. Це не означає, що психолог повинен детально вивчити дані дисципліни та замінити відповідних спеціалістів, мова іде про розуміння сучасним психологом впливу різних засобів на людину її емоційний та фізичний стан. Обирати для роботи ті методи, які більш доцільні для певних пацієнтів з урахування їх стану та потреб.

Прогрес у технології та комп'ютерному програмуванні дозволяє самостійно психологу підібрати найкращий склад узвару з трав, відобразити на моніторах певний колір, картини чи фільми, обрати музичні звуки з відповідними вібраціями. Крім того, можна дистанційно запросити до співпраці кінезіологів чи інших спеціалістів в даній галузі. Однак, для цього необхідні

базові знання з даної галузі, які тісно пов’язані з анатомією та фізіологією нервової системи.

Припускаємо, що знання з фітотерапії дадуть можливість зрозуміти позитивний вплив на весь організм людини даного методу, у тому числі щодо нормалізації обмінних функції, підвищення опірності організму, позитивного впливу на нервову систему, покращення процесів кровотворення, нейтралізація шкідливих речовини і прискорення їх виведення з організму та підвищення захисних функцій організму.

РОЗДІЛ III
ПСИХОТЕРАПЕВТИЧНА КІНЕЗЕОЛОЗІЯ У ПРАКТИЦІ ВИКОРИСТАТТЯ: ЕМПІРИЧНИЙ РІВЕНЬ ДОСЛІДЖЕННЯ

3.1. Загальна характеристика способів вивчення ставлення до психотерапевтичної кінезіології та її складових.

З метою вивчення міри знайомості психотерапевтичної кінезіології було розроблено дві анкети: перша – для вивчення ставлення до нового напрямку серед практикуючих психологів, друга – для вивчення знайомості понять серед майбутніх фахівців у галузі психології., які містяться у додатку № 5 та № 6.

Перша частина дослідження охоплювала практикуючих психологів, анкета розроблена для них включала запитання про те: які види психологічного та психотерапевтичного навчання проходив спеціаліст, яким є досвід роботи в психологічній практиці (скільки років практикує спеціаліст), які підходи та техніки використовує при роботі з клієнтами, чи проходив курси, пов'язані з вивченням анатомії та фізіології, чи займався самонавчанням, пов'язаним з вивченням анатомії та фізіології, чи наявне використання знань з анатомії та фізіології у практиці, чи були прохання до клієнтів надати, при проведенні консультацій, аналізи та обстеження проведені лікарями, можливо психолог сам скеровує до лікарів для лікування паралельно з сеансами консультації, чи рекомендує пацієнтам візит до манунальних терапевтів (реабілітологів), чи знайомі практики з методом психотерепевтичної кінезеології, можливо застосувують ароматерапію або фітотерапію у практичній діяльності. На усі запитання анкети, окрім стажу, досліджувані відповідали або ствердно, або заперечували.

Друга частина дослідження стосувалася знайомості основ та складових психотерапевтичної кінезеології майбутніми фахівцями у галузі психології. Вона полягала у виконанні анкети, котра містила запитання про вік, курс навчання, середній бал за національною шкалою, чи мають опитані досвіт

роботи в психологічній практиці, про доцільність використання знання з анатомії та фізіології у практичній діяльності, чи займаються досліджувані самонавчанням пов'язаним з вивченням анатомії та фізіології, чи знайомі з методом психотерепевтична кінезеологія, як вважають, чи потрібно детально вивчати анатомію та фізіологію психологам, чи необхідно вивчення психотерепевтична кінезеологія, потрібно приділяти увагу харчуванню, шкідливим звичкам, тощо пацієнта, доцільно застосувати ароматерапію, фітотерапії, чи потрібно залучати до прийомів реабілітологів (кінезеологів), чи відбувся перегляд презентації про психотерепевтичну кінезеологію, потрібно детально вивчати анатомію та фізіологію нервової системи психологам, є необхідність у вивченні психотерепевтичної кінезеології, чи потрібно приділяти увагу харчуванню, шкідливим звичкам, тощо пацієнта. На усі запитання анкети, окрім перших чотирьох, досліджувані відповідали або ствердно, або заперечували.

3.2. Психотерапевтична кінезеологія з точки зору практикуючих психологів

З метою апробації та підтвердження робочої гіпотези про важливість застосування у практиці психотерапевтичної кінезеології, проведено анкетування, котре охопило 26 практикуючих психологів різного віку та статі, з досвідом практичної роботи тривалістю: один-два роки – 30,8%, три-п'ять років – 34,6%, шість – одинадцять років 34,6% опитаних.

Досліджування відбувалось з 20 березня по листопад 2021 року, для опрацювання проведено дистанційне дослідження за допомогою соціальних мереж, електронних скриньок, гугл-форм.

Детальніше характеристики досліджуваної групи розміщенні у Таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Стаж роботи практикуючих психологів

Стаж практичної діяльності	1- 2 роки	8	30.8
	3-5 років	9	34.6
	6-11 років	9	34.6

Нажаль значна частина практиків психології (а саме 92,3%) не проходила курси пов'язані із вивченням анатомії та фізіології (див. Рис.2.1).

Рис.3.1. Вивчення анатомії та фізіології психологами- практиками

Проте більша половина практикуючих психологів(53,8%), котрі прийняли участь у дослідженні, самостійно вивчали основи анатомії та фізіології людини (детально на Рис.3.2.).

Рис.3.2. Самостійне вивчення анатомії та фізіології психологами-практиками

У своїй практичній діяльності використовують знання з анатомії та фізіології людини 46,2 % опитаних практиків психології. Детально на Рис.3.3.

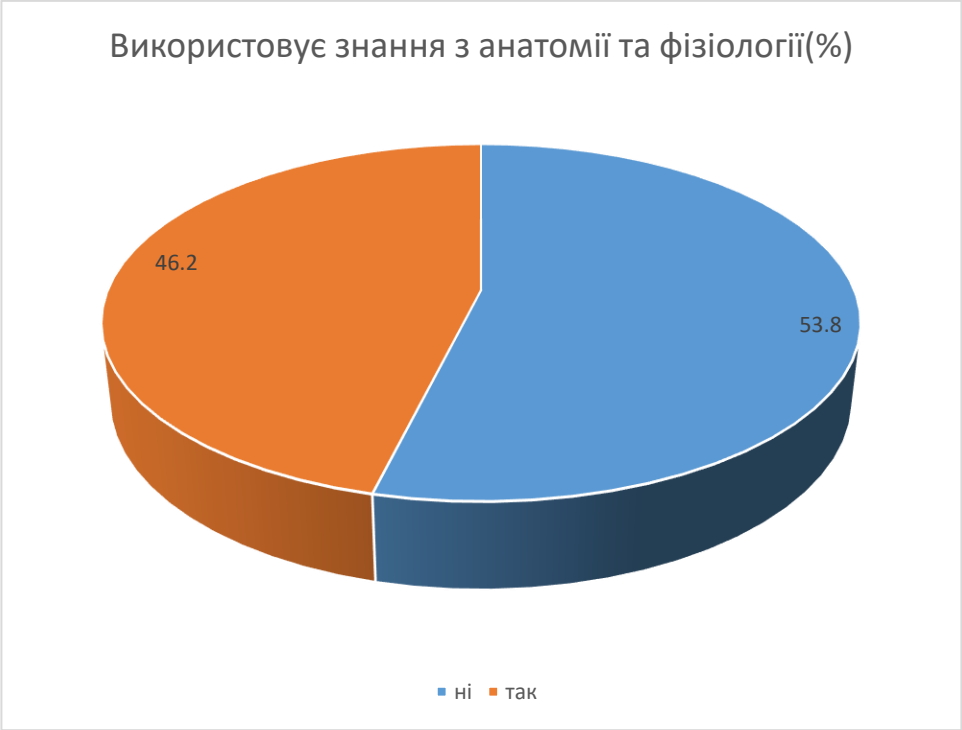

Рис.3.3. Використання знань з анатомії та фізіології психологами-практиками

Також близько третини опитаних психологів (34,6%) просять клієнтів, під час проведення консультацій результати обстеження та аналізів, проведених або ж рекомендованих лікарями (див. Рис.3.4.).

Рис.3.4. Використання результатів лікарських аналізів та обстежень психологами- практиками

Близько половини (42,3%) практикуючих психологів скеровують діючих клієнтів до лікарів паралельно із проведенням психологічних консультацій. Детально на Рис.3.5.

Рис.3.5. Скерування клієнтів до лікарів психологами- практиками

Проте, практично мало хто(7,7%), з практиків психології рекомендує відвідати клієнтам мануальних терапевтів, реабілітологів (див. Рис.3.6.).

Рис.3.6. Скерування клієнтів до реабілітологів психологами- практиками

Більшість практикуючих психологів(65,4%) знайомі із методом психотерапевтичної кінезеології. Детально на Рис.3.7.

Рис.3.7. Знайомість методу психотерапевтичної кінезеології психологами-практиками

Нажаль, переважна більшість практикуючих психологів(96,2%) не приділяє увагу харчуванню, способу життя котрий веде клієнт та його шкідливим звичкам (див. Рис.2.8.).

Рис.3.8. Увага до способу життя клієнта психологами- практиками

Подібною до попередньої є ситуація з використанням аромотерапії у психологічних консультаціях: лише 7,7% опитаних психологів її використовують. Детально на рис. 3.9.

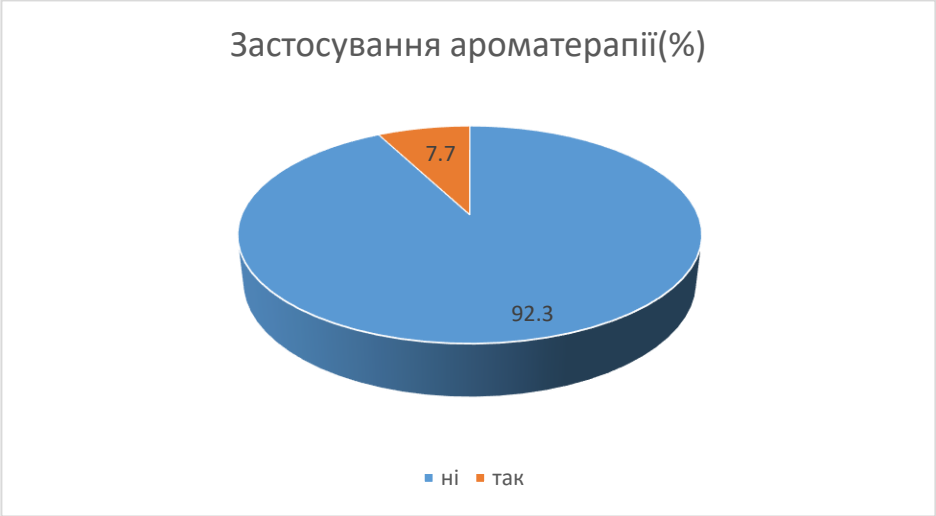

Рис.3.9. Застосування аромотерапії психологами- практиками

Аналогічною до ароматерапії була ситуація з використанням фітотерапії. Детально на Рис.3.10.

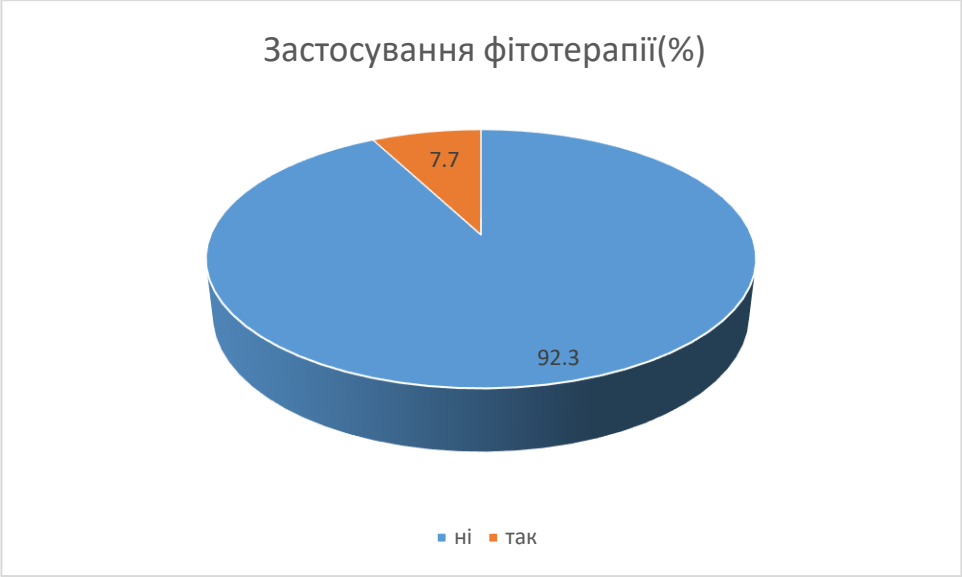

Рис.3.10. Застосування фітотерапії психологами- практиками

Отже, психологи практики котрі прийняли участь у дослідженні не володіли спеціалізованими знаннями із анатомії та фізіології, проте багато з них активно займалися самонавчанням у цих галузях, використовували набуті знання у практиці, могли рекомендувати пацієнтам відвідати лікаря паралельно та використовували дані лікарських обстежень, аналізів. Більшість з них знайомі з методом психотерапевтичної кінезеології, проте не дізнаються про спосіб життя їх пацієнтів (шкідливі звички) та не використовують арома та фітотерапію у своїй практиці.

3.3. Взаємопов’язаність знань з анатомії та фізіології людини та з методу психотерапевтичної кінезіології

Припустимо, що знайомість методу психотерапевтичної кінезіології буде тісно пов’язаною із практичним досвідом та знаннями із анатомії і фізіології у

практикуючих психологів. З цією метою проведемо непараметричну рангову кореляцію методом Кендела.

Рис.3.11. Кореляційна плеяда самостійного вивчення анатомії та фізіології.

Виявлено пряму позитивну кореляцію поміж самостійним вивченням анатомії та фізіології та використанням знань з анатомії у психологічній практиці (r = 0,702, p = 0,001), та проханнями надати результати лікарських аналізів та обстежень (r = 0,674, p = 0,001) а також із знайомством методу психотерапевтичної кінезеології (r = 0,624, p = 0,001). Тобто практикуючі психологи, котрі самоосвітою поглиблювали свої знання у галузях анатомії та фізіології частіше використовували знання з анатомії у практиці психологічних консультацій, отримували додаткову інформацію із лікарських обстежень та аналізів, найголовніше те, що вони у більшій мірі були знайомі з методом психотерапевтичної кінезіології.

Рис.3.12. Кореляційна плеяда використання знань з анатомії та фізіології.

Існувала пряма пропорційна кореляція між використанням знань з анатомії та фізіології та стажем роботи у практиці психологічного консультування (r = 0,430, p = 0,02), та проханнями надати результати лікарських аналізів та обстежень (r = 0,624, p = 0,001),та зі знайомством методу психотерапевтичної кінезеології (r = 0,674, p = 0,001). Тобто практикуючі психологи, що використовувала свої знання у галузях анатомії та фізіології на практиці мали більшу практику психологічних консультацій, отримували додаткову інформацію із лікарських обстежень та аналізів, а також вони у більшій мірі були знайомі з методом психотерапевтичної кінезіології.

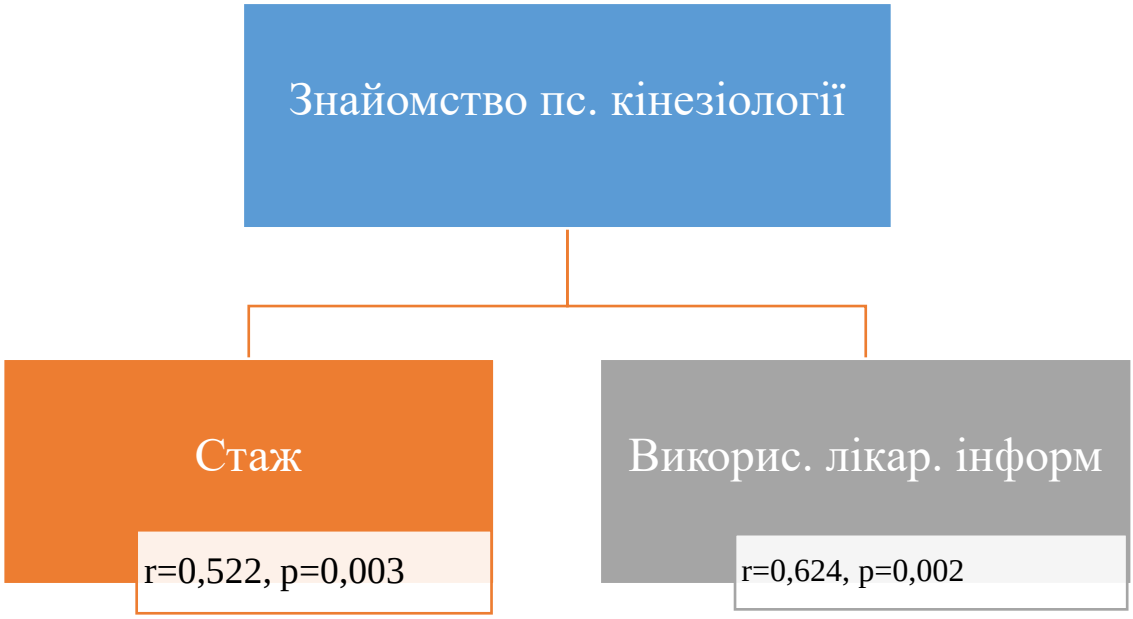

Рис.3.13. Кореляційна плеяда знайомості методу психотерапевтичної кінезіології.

Існувала пряма пропорційна кореляція між знайомістю з методом психотерапевтичної кінезіології та стажем роботи у практиці психологічного консультування (r = 0,522, p = 0,003), та проханнями надати результати лікарських аналізів та обстежень (r = 0,624, p = 0,001). Тобто практикуючі психологи, що були знайомі з методом психотерапевтичної кінезіології мали більшу практику психологічних консультацій, отримували додаткову інформацію із лікарських обстежень та аналізів.

У підсумку проведення аналізів практикуючі психологи, котрі самоосвітою поглиблювали свої знання у галузях анатомії та фізіології частіше використовували знання з анатомії у практиці психологічних консультацій, отримували додаткову інформацію із лікарських обстежень та аналізів, найголовніше те, що вони у більшій мірі були знайомі з методом психотерапевтичної кінезіології. Також досліджувані, що використовувала свої знання у галузях анатомії та фізіології на практиці мали більшу практику

психологічних консультацій, отримували додаткову інформацію із лікарських обстежень та аналізів, а також вони у більшій мірі були знайомі з методом психотерапевтичної кінезіології. Узагальнюючи, практикуючі психологи, що були знайомі з методом психотерапевтичної кінезіології мали більшу практику психологічних консультацій, отримували додаткову інформацію із лікарських обстежень та аналізів.

3.4. Порівняльний аналіз осіб із різною знайомістю методу психотерапевтичної кінезіології

Припустимо, що досліджувані практикуючі психологи, котрі знайомі із методом психотерапевтичної кінезіології відрізняються від тих, котрі не знайомі з таким методом. З цією метою проведемо порівняння за допомогою непараметричного критерію для порівняння незалежних груп Манна –Уітні.

Виявлено статистично значимі відмінності поміж особами, котрі знайомі і незнайомі з методом психотерапевтичної кінезіології у показниках самонавчання у галузях анатомії та фізіології($U = 26,5$, $p = 0,005$), у мірі використання знань із анатомії та фізіології ($U = 22,5$, $p = 0,002$), частоті звернення до лікарських обстежень та аналізів ($U = 36$, $p = 0,03$), та у проведенні паралельних консультацій з лікарями ($U = 40$, $p = 0,05$). Відповідно до порівняння рангів цих показників знайомі з методом психотерапевтичної кінезіології психологи мають вищі показники перелічених ознак ніж незнайомі з цим методом.

3.5. Ставлення до методу психотерапевтичної кінезіології у майбутніх психологів

З метою вивчення ставлення до психотерапевтичної кінезіології у майбутніх практиків психології – студентів психологів проведено дослідження серед 208 здобувачів освіти, котрі вивчають психологію. Більшість досліджуваних були молодшими за 21 рік (86,5 %), старші 21-го року складали 13,5% опитаних. Значна частина досліджуваних вивчає психологію уже четвертий рік 39,6%, на третьому році навчання перебувають 45 осіб (21,7%) відповідно студентами другого та першого року були 18,8% та 19,8% досліджуваних осіб. Здобувачі вищої освіти, котрі прийняли участь у анкетуванні та навчанні у переважній більшості навчаються з середнім балом 4 (добре) за національною шкалою(58%), 22,2% здобувачів – відмінники навчання та 19,8% навчаються на задовільному рівні. Детально описано у Таблиці 2.2.

Таблиця 3.2.

Демографічні особливості досліджуваних осіб (студенти психології)

Вік (у %)	Молодші 21	179	86.5%
	Старші 21	28	13.5%
Курс (у %)	1.00	41	19.8%
	2.00	39	18.8%
	3.00	45	21.7%
	4.00	82	39.6%
Середній бал за національною шкалою	3.00	41	19.8%
	4.00	120	58.0%
	5.00	46	22.2%

Досліджування відбувалось з 20 березня по листопад 2021 року, для опрацювання проведено дистанційне дослідження за допомогою соціальних мереж, електронних скриньок, гугл-форм. Емпіричне дослідження проводилося у два етапи із навчанням поміж ними: анкетування, перегляд навчальної презентації про психотерапевтичну кінезеологію, повторне анкетування. Результати першого анкетування були наступними.

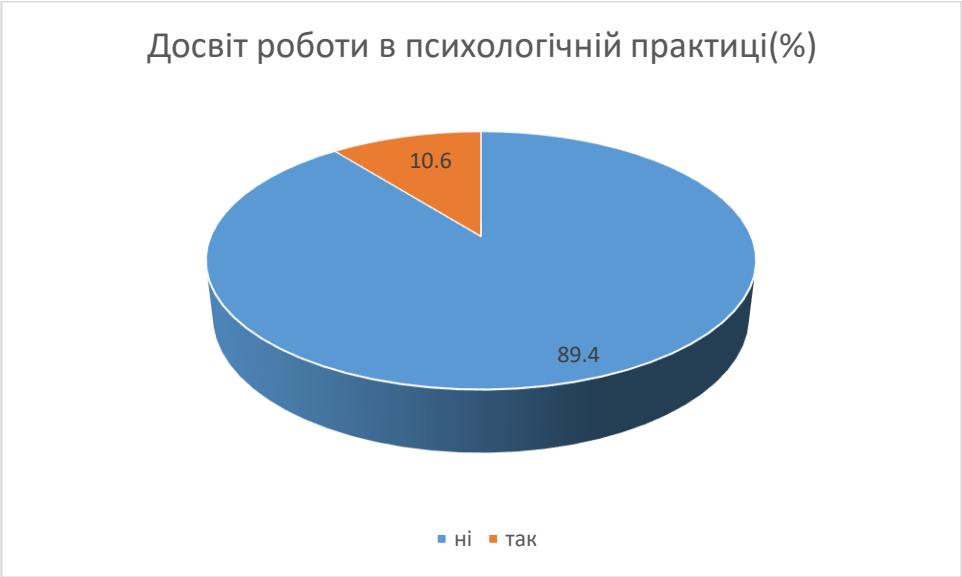

Рис.3.14. Досвід роботи практикуючим психологом

У переважній більшості (89,4%) студенти психологи не працювали практично, по спеціальності (див. Рис. 3.14.).

Рис.3.15. Потрібність анатомії та фізіології у практиці на думку студентів психологів.

На думку значної частини опитаних здобувачів вищої освіти у галузі психології (78,7%) знання з галузей анатомії та фізіології не є суттєвими у практичній діяльності психолога. Детально на Рис.3.15.

Рис.3.16.Самостійне вивчення анатомії та фізіології на думку студентів психологів.

Студенти психологи, котрі прийняли участь у дослідженні самостійно не вивчали анатомі та фізіології людини (91,3%). Детально на Рис.3.16.

Рис.3.17.Знання про психотерапевтичну кінезеологію студентів психологів.

Здобувачі психологічних знань у переважаючій більшості (72%) не були знайомими із психотерапевтичною кінезеологією (див. Рис.3.17).

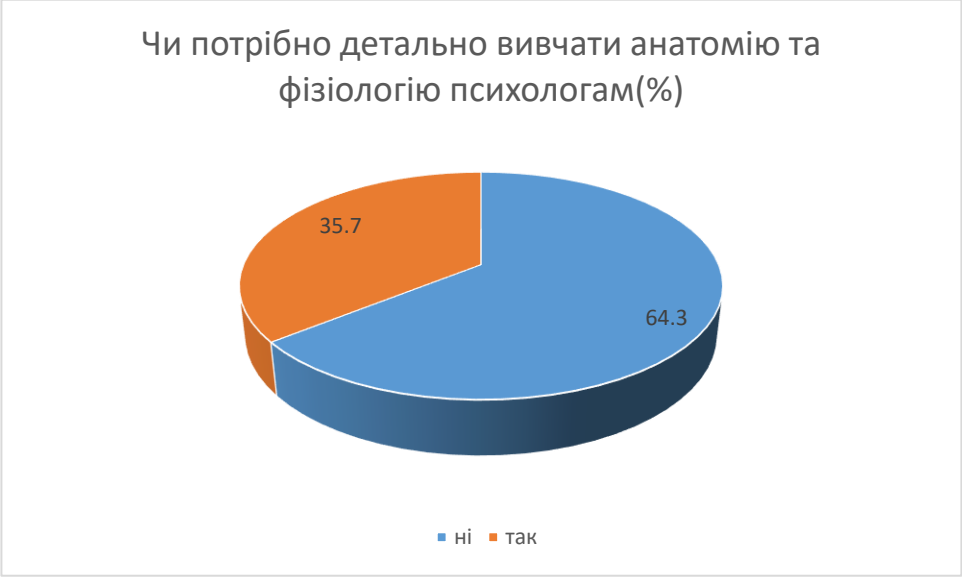

Рис.3.18.Необхідність вивчення анатомії та фізіології студентами психологами.

Тільки трохи більше третини досліджуваної молоді(35,7%) вважали за необхідне детальне вивчення анатомії та фізіології для кваліфікації спеціальності психологія. Детально на Рисунку 3.18.

Рис.3.19.Актуальність для вивчення методу психотерапевтичної кінезеології студентами психологами.

Також досліджувані вважають, що вивчення психотерапевтичної кінезеології було не вельми потрібним (86,5%). Детально на Рисунку 3.19.

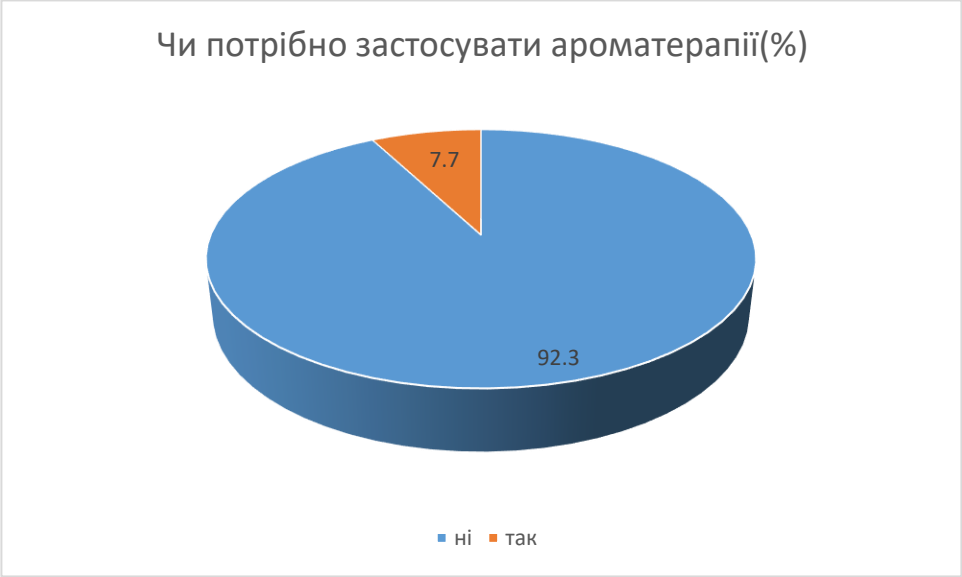

Рис.2.20.Застосування ароматерапії студентами психологами.

Досліджувані студенти психології були переконаними, що застосування ароматерапії та фітотерапії у практиці консультацій не є потрібним, так вважало 92,3 % опитаних. Детально зображено на рисунках 3.20. та 3.21.

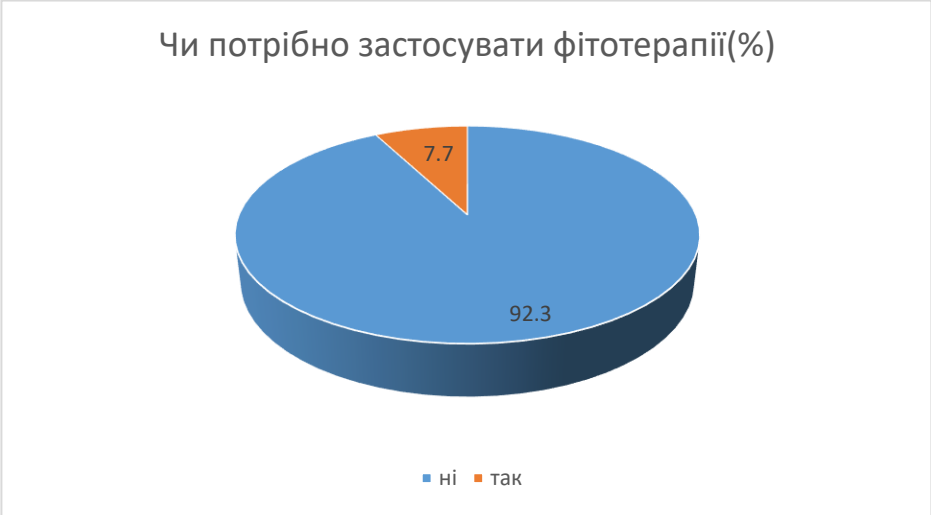

Рис.3.21.Застосування фітотерапії студентами психологами.

Стосовно участі у психологічних консультаціях кінезіологів (реабілітологів) то думки опитаних майбутніх психологів розділилися: 55,6% вважали таку співпрацю не доцільною, а 44,4% висловилися схвально щодо залучення реабілітологів (див. Рис. 3.22).

Рис.3.22.Задіяність реабілітологів у психологічних консультаціях для студентів психологів.

Отже, здобувачі вищої освіти у галузі психології на першому етапі проведення дослідження вважали, що знання з анатомії та фізіології не вельми доцільні у психологічній практиці, самостійним вивченням дисциплін вони не займалися, більшість з них не знали про психотерапевтичну кінезіологію та не вважали, що її потрібно вивчати, також не думали, що потрібно застосовувати арома та фітотерапію у практичній діяльності. Досвіду практичної діяльності у психологічному консультуванні не було. Стосовно задіяності реабілотологів у консультуванні, то думки розділилися, частина висловилася за, а частина проти.

3.5.1. Ставлення до методу психотерапевтичної кінезіології після проходження навчання.

Другою частиною дослідження ставлення студентів психологів до психотерапевтичної кінезіології було вивчення цього ставлення після перегляду навчальної презентації про даний метод роботи. Навчальна презентація містила вичерпну інформацію про психотерапевтичну кінезіологію та аргументи на користь її застосування. Повна інформація про цю презентацію міститься у Додатку 7

Припустимо, що ставлення до психотерапевничної кінезіології та її складових зміниться після перегляду. З метою порівняння такого ставлення використано непараметричний критерій Вілкоксона.

Більша половина опитаних студентів (57%) переглянули повністю навчальну презентацію про психотерапевтичну кінезіологію. Детально зображено на Рисунку 3.23.

Рис.3.23.Переглад навчальної презентації студентами психологами.

Навчання про психотерапевтичну кінезіологію не змінило суттєво ставлення до вивчення анатомії та фізіології, надалі 65,7% опитаних вважають його непотрібним, проте для 34,3% – ці знання є важливими(див. Рис.2.24).

Рис.3.24.Потрібність вивчення анатомії після навчальної презентації для студентів психологів.

Рис.3.25. Потрібність вивчення психотерапевтичної кінезіології після навчальної презентації для студентів психологів.

Суттєво змінилося ставлення до необхідності вивчення психотерапевтичної кінезіології психологами на статистично достовірному рівні при Z = -9,39, p = 0,0001. Після перегляду презентації покращилося ставлення до засвоєння знань про психотерапевтичної кінезіології: уже 64,3% вважали, що вивчати анатомію потрібно. Детально зображено на Рисунку 3.25.

Рис.3.26. Застосування ароматерапії після навчальної презентації для студентів психологів.

Також дуже покращилося ставлення до застосування ароматерапії після навчання на статистично достовірному рівні при Z = -8,14, p = 0,0001. Уже близько половини(46,9%) опитаних здобувачів знань з галузі психології висловилися позитивно щодо застосування ароматерапії (див. Рис.3.26).

Рис.3.27. Застосування фітотерапії після навчальної презентації для студентів психологів.

Аналогічна ситуація була стосовно застосування фітотерапії при психологічних консультаціях, при Z = -7,41, p = 0,0001. Тобто уже більше студентів(39,1%) схвально поставилися до використання цього виду терапії у психологічній практиці. Детально зображено на Рисунку 2.27.

Подібна ситуація була зі зміною ставлення до залучення реабілітологів до психологічних консультацій, котра суттєво покращилася та статистично достовірному рівні (Z = -5,15, p = 0,0001). Після перегляду презентації уже 58,9% досліджуваних вважали таку співпрацю корисною(див. Рис.3.28).

Рис.3.28. Залучення реабілітологів після навчальної презентації для студентів психологів.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що перегляд навчальної презентації мав значимий вплив на зміну ставлення до психотерапевтичної кінезіології. Суттєво покращилося ставлення до вивчення психотерапевтичної кінезіології, застосування арома та фітотерапії та участі кінезіологів (реабілітологів) у психологічному консультуванні. Проте не існувало статистично значимих змін у ставленні до вивчення анатомії та фізіології людини.

3.6. Взаємопов'язаність актуальності методу психотерапевтичної кінезеології та досвіду, успішності і ерудованості у галузях анатомії у студентів психологів

Припустимо, що знайомість методу психотерапевтичної кінезіології буде тісно пов'язаною із практичним досвідом та знаннями із анатомії і фізіології, успішністю та певними досягненнями і знаннями у здобувачів знань з галузі психології. З цією метою проведемо непараметричну рангову кореляцію методом Кендела.

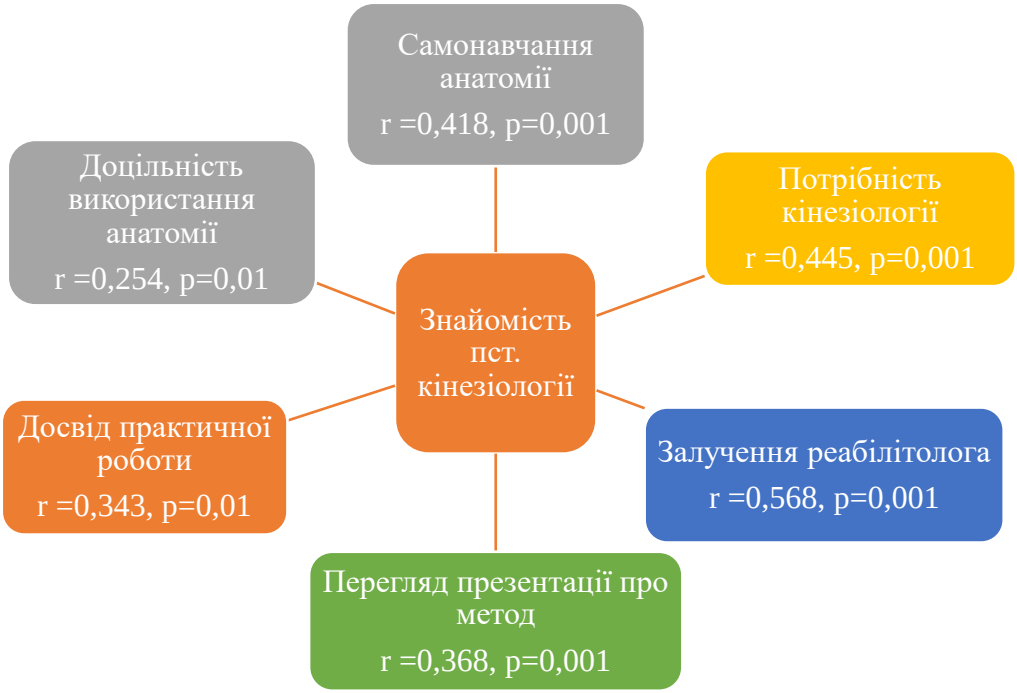

Рис.3.29. Кореляційна плеяда знайомості психотерапевтичної кінезіології.

Виявлено пряму позитивну кореляцію поміж знайомістю психотерапевтичної кінезіології та доцільністю знань з анатомії у психологічній практиці (r = 0,254, p = 0,01), та досвідом практичної роботи (r = 0,343, p = 0,01) а також із переглядом навчальної презентації про метод психотерапевтичної кінезіології (r = 0,368, p = 0,001), потрібністю залучення реабілітолога(r = 0,568, p = 0,001), потрібністю психотерапевтичної кінезіології (r = 0,445, p = 0,001) та самостійним здобуванням знань із галузі анатомії та фізіології(r = 0,418, p = 0,001). Тобто студенти - психологи, котрі були краще ознайомлені з методом психотерапевтичної кінезіології частіше самостійно здобували знання з анатомії та вважали їх доцільними у практиці психологічних консультацій, мали більший досвід психологічної практики, переглянули презентацію про психотерапевтичну кінезіологію, вважали її застосування необхідним та у більшій мірі схилялися до співпраці з реабілітологами.

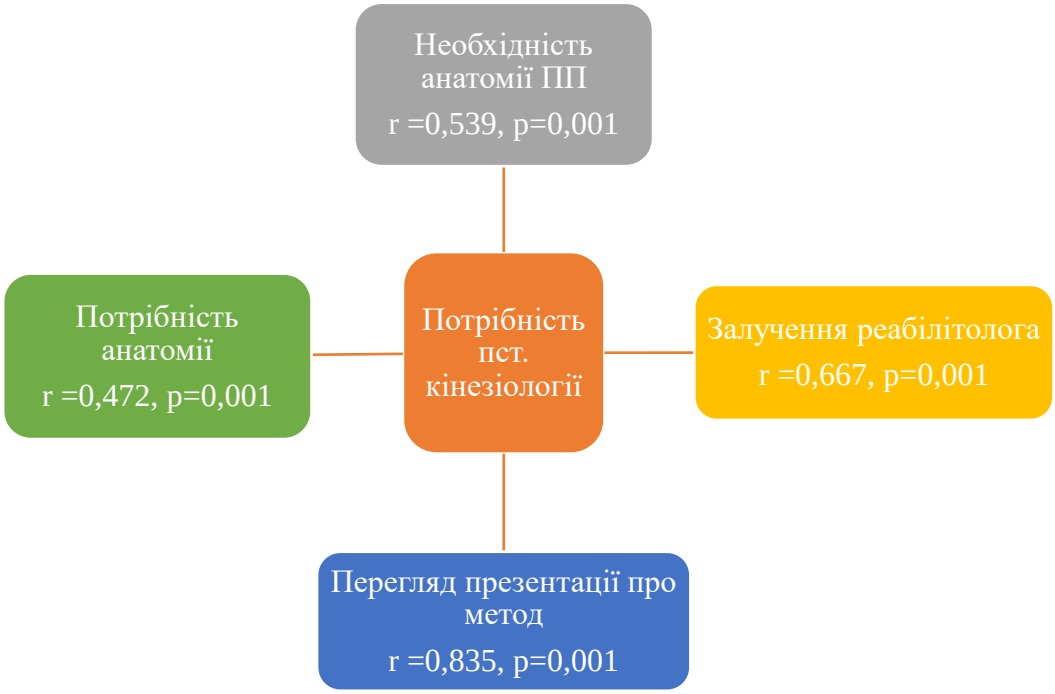

Рис.3.30. Кореляційна плеяда потрібності психотерапевтичної кінезіології.

Існувала пряма пропорційна кореляція між потрібністю психотерапевтичної кінезіології та потрібністю знань з галузі анатомії та фізіології людини (r = 0,472, p = 0,001), та переглядом навчальної презентації про метод (r = 0,835, p = 0,001),та із співпрацею психолога і реабілітолога (r = 0,667, p = 0,001) а також із необхідністю анатомії після перегляду презентації(r = 0,539, p = 0,001). Тобто здобувачі психологічних знань котрі вважали психотерапевтичну кінезіологію потрібною, у пріоритет ставили знання у галузях анатомії та фізіології, після перегляду презентації така пріоритетність зростала у більшій мірі зосередилися на перегляді презентації та були схильними до співпраці із реабілітологом. Детальний аналіз розміщено на Рисунку 2.30.

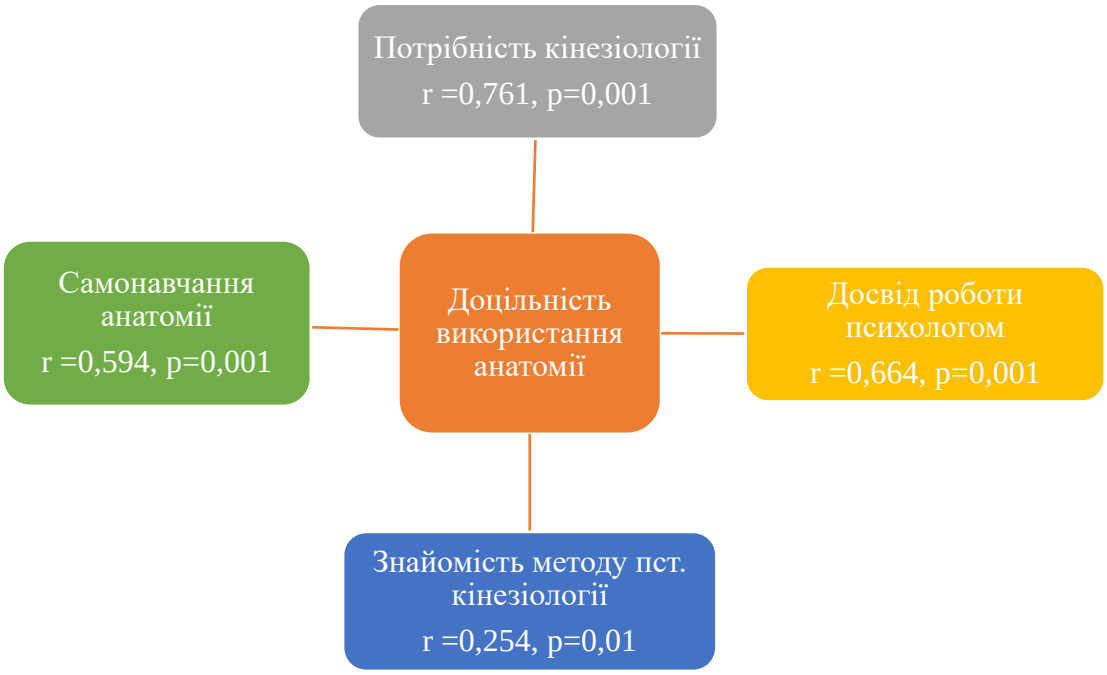

Рис.3.31. Кореляційна плеяда доцільності знань з анатомії.

Виявлено пряму пропорційну кореляцію між доцільністю використання знань з анатомії у психологічній практиці та самоосвітою у галузях анатомії та фізіології (r = 0,594, p = 0,001), та знайомістю методу психотерапевтичної кінезіології (r = 0,254, p = 0,01), досвідом психологічної практики (r = 0,664, p = 0,001), та потрібністю психотерапевтичної кінезіології у психологічній практиці (r = 0,761, p = 0,001). Тобто студенти психологи, котрі вважають застосування психотерапевтичної кінезіології доцільним мали більшу практику психологічних консультацій, займалися самоосвітою у галузях анатомії та фізіології людини, були знайомі із психотерапевтичною кінезіологією та вважали її застосування у практиці доцільним.

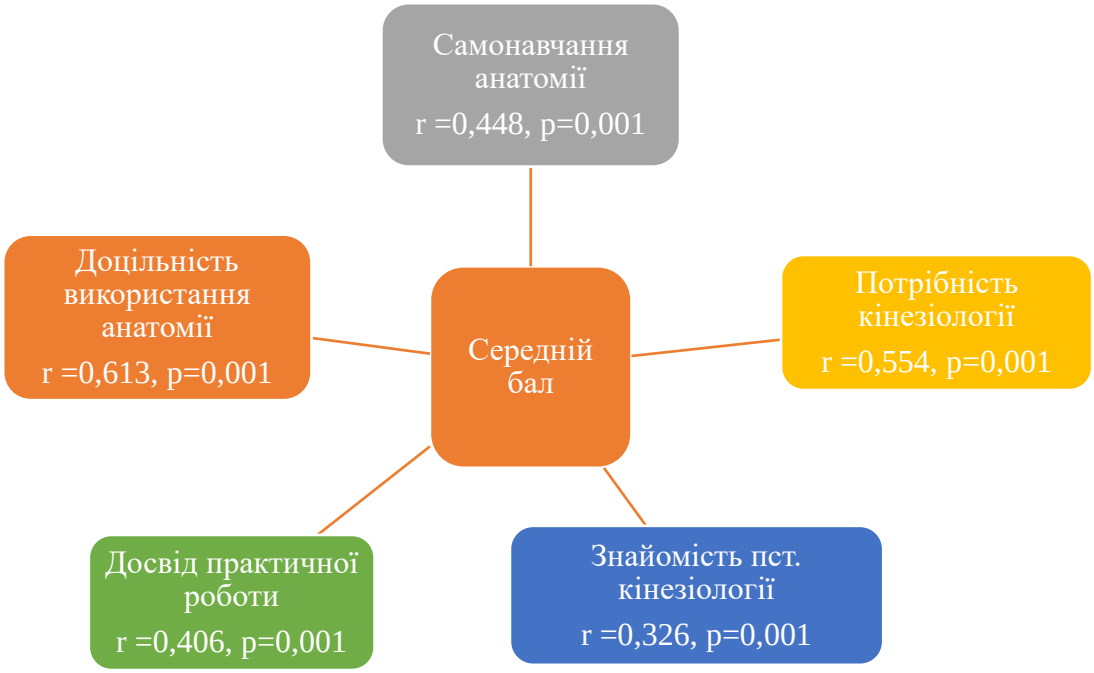

Рис.3.32. Кореляційна плеяда доцільності успішності студентів психологів.

Загальна успішність студентів –психологів(середній бал у навчанні) позитивно пропорційно корелювала із доцільністю використання анатомії та фізіології у психологічній практиці (r = 0,613, p = 0,001), самоосвітою у галузях анатомії та фізіології (r = 0,448, p = 0,001), досвідом роботи у психологічній практиці (r = 0,406, p = 0,001), знайомістю психотерапевтичної кінезіології (r = 0,326, p = 0,001) та доцільністю її використання(r = 0,554, p = 0,001). Отже успішні студенти, із високим середнім балом за національною шкалою, мали кращі знання з анатомії та фізіології людини, здобуті також завдяки самоосвіті, були знайомими із методом психотерапевтичної кінезіології та вважали її потрібною у психологічній практиці, а також мали більший досвід практичної діяльності у психологічному консультуванні.

Узагальнюючи основні результати можна констатувати, що студенти - психологи, котрі були краще ознайомлені з методом психотерапевтичної кінезіології частіше самостійно здобували знання з анатомії та вважали їх доцільними у практиці психологічних консультацій, мали більший досвід

психологічної практики, переглянули презентацію про психотерапевтичну кінезіологію, вважали її застосування необхідним та у більшій мірі схилялися до співпраці з реабілітологами. Здобувачі психологічних знань котрі вважали психотерапевтичну кінезіологію потрібною, у пріоритет ставили знання у галузях анатомії та фізіології, після перегляду презентації така пріоритетність зростала у більшій мірі зосередилися на перегляді презентації та були схильними до співпраці із реабілітологом. Студенти психологи, котрі вважають застосування психотерапевтичної кінезіології доцільним мали більшу практику психологічних консультацій, займалися самоосвітою у галузях анатомії та фізіології людини, були знайомі із психотерапевтичною кінезіологією та вважали її застосування у практиці доцільним. Успішні студенти, із високим середнім балом за національною шкалою, мали кращі знання з анатомії та фізіології людини, здобуті також завдяки самоосвіті, були знайомими із методом психотерапевтичної кінезіології та вважали її потрібною у психологічній практиці, а також мали більший досвід практичної діяльності у психологічному консультуванні.

3.7.Предиктори знайомості методу психотерапевтична кінезеологія: результати регресійного аналізу

На основі попередньо проведених кореляційних аналізів, припустимо, що визначниками знайомості методу психотерапевтичної кінезіології будуть загальні знання з анатомії, зацікавленість та розуміння значимості методу психотерапевтичної кінезіології, успішність та практичний досвід.

З метою визначення впливу незалежних змінних на залежну було застосовано покроковий варіант множинного регресійного аналізу.

Залежною змінною слугувала знайомість методу психотерапевтичної кінезіології, а незалежними – загальні знання з анатомії, зацікавленість та розуміння значимості методу психотерапевтичної кінезіології, успішність та практичний досвід.

Процедура регресійного аналізу відбувалася в три кроки. Виявлено, що такі показники як: доцільність використання анатомії та фізіології у практиці психолога, потрібність знань з анатомії та фізіології для психолога, потрібність вивчення психотерапевтичної кінезіології також співпраця з реабілітологами у психологічному консультуванні пояснюють близько ½ (47,9% — показник R^2) загальної змінності результатів для показника знайомості методу психотерапевтичної кінезіології. Досліджувані студенти, котрі вважали недоцільним використання анатомії та фізіології у практиці психолога (Beta=-0,251; t=-2,56; p=0,01), проте розуміли потрібність знань з анатомії та фізіології для психолога (Beta=0,406; t=6,78; p=0,001) та доцільність вивчення психотерапевтичної кінезіології (Beta=0,451; t=4,68; p=0,001) і схвалювали співпрацю психолога та реабілітолога у психологічному консультуванні (Beta=0,409; t=3,13; p=0,002) були у більшій мірі знайомими із методом психотерапевтичної кінезіології (R =0, 692). Таблиця 2.3. містить результати регресійного аналізу щодо залежної змінної знайомість методу психотерапевтичної кінезіології та незалежних змінних.

Зазначимо, що R означає коефіцієнт кореляції між залежною змінною та її предикторами (незалежними змінними); R^2 – відсоток дисперсії, яку пояснює залежна змінна); F – оцінка значущості R; Beta – коефіцієнт регресії, оцінка ваги даної змінної у її впливі на залежну, вказує на кореляцію; t – показник значущості Beta; p – рівень значущості Beta.

Таблиця 3.3

Результати регресійного аналізу щодо залежної змінної знайомість методу психотерапевтичної кінезіології та незалежних змінних (n=206)

Знайомість психотерапевтичної кінезіології	**Beta**	**t**	**p**
R = 627; R^2 = 393; F (6, 200) = 21,5; p = 0,001			
Доцільність використання анатомії та фізіології у практиці психолога	-0,251	-2,56	0,001
Потрібність знань з анатомії та фізіології для психолога	0,406	6,78	0,001
Потрібність вивчення психотерапевтичної кінезіології	0,567	5,9	0,001
R =0,686; R^2 = 0,471; F (10, 196) = 17,4; p = 0,001			
Потрібність вивчення психотерапевтичної кінезіології	0,438	4,61	0,001
Співпраця з реабілітологами у психологічному консультуванні	0,341	3,08	0,002
R = 0,692; R^2 =0,479; F (13, 193) = 13,6; p = 0,001			
Потрібність вивчення психотерапевтичної кінезіології	0,451	4,51	0,001
Співпраця з реабілітологами у психологічному консультуванні	0,409	3,13	0,002

Регресійний аналіз знайомості методу психотерапевтичної кінезеології засвідчив, що предикатами такої знайомості були не доцільність використання анатомії та фізіології у практиці психолога, потрібність знань з анатомії та фізіології для психолога, потрібність вивчення психотерапевтичної кінезеології також співпраця з реабілітологами у психологічному консультуванні.

Висновок до розділу 3

Отже, психологи практики, котрі самоосвітою поглиблювали свої знання у галузях анатомії та фізіології частіше використовували знання з анатомії у практиці психологічних консультацій, отримували додаткову інформацію із лікарських обстежень та аналізів, найголовніше те, що вони у більшій мірі були знайомі з методом психотерапевтичної кінезеології. Також досліджувані, що використовувала свої знання у галузях анатомії та фізіології на практиці мали більшу практику психологічних консультацій, отримували додаткову інформацію із лікарських обстежень та аналізів, а також вони у більшій мірі були знайомі з методом психотерапевтичної кінезеології.

Здобувачі вищої освіти у галузі психології на першому етапі проведення дослідження вважали, що знання з анатомії та фізіології не вельми доцільні у психологічній практиці, самостійним вивченням дисциплін вони не займалися, більшість з них не знали про психотерапевтичну кінезеологію та не вважали, що її потрібно вивчати, також не думали, що потрібно застосовувати арома та фітотерапію у практичній діяльності. Стосовно задіяності реабілотологів у консультуванні, то думки розділилися, частина висловилася за, а частина проти.

Можна стверджувати, що перегляд навчальної презентації мав значимий вплив на зміну ставлення до психотерапевтичної кінезеології. Суттєво покращилося ставлення до вивчення психотерапевтичної кінезеології, застосування арома та фітотерапії та участі кінезіологів (реабілітологів) у

психологічному консультуванні. Проте не існувало статистично значимих змін у ставленні до вивчення анатомії та фізіології людини.

Регресійний аналіз знайомості методу психотерапевтичної кінезіології засвідчив, що предикатами такої знайомості були не доцільність використання анатомії та фізіології у практиці психолога, потрібність знань з анатомії та фізіології для психолога, потрібність вивчення психотерапевтичної кінезіології також співпраця з реабілітологами у психологічному консультуванні.

РОЗДІЛ IV
АПРОБАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ СПІЛЬНОГО ПРИЙОМУ ПСИХОЛОГОМ ТА КІНЕЗІОЛОГОМ

Для практичного визначення дієвості зазначеної теорії проведено експеримент до якого залучено практикуючого психолога (стаж практичної роботи до 1 року) та кінезіолога (стаж роботи 8 років).

Мета експерименту - визначення ефективності застосування сучасним психологом в практичній діяльності знань з анатомії та фізіології нервової системи зокрема під час надання індивідуальних консультацій та їх дієвість при наданні допомоги пацієнтам.

Місце проведення експерименту – спеціально обладнане просторе, затишне приміщення з регульованим освітленням, зручні крісла та диван, на стінах знаходяться абстрактні твори мистецтва, крім того, у приміщені знаходиться екран, для демонстрації зображень та відеозаписів, встановлена високоякісна аудіотехніка, аромалампа, предмети чайної церемонії. Поруч знаходиться кімната прийому кінезіолога, яка обладнана відповідною кушеткою для обстеження та надання допомоги пацієнтам.

Суть експерименту полягає в том, що після попереднього прийому пацієнта психологом та з’ясування проблемами, встановлення попереднього діагнозу, пацієнту пропонується пройти огляд та консультацію у кінізіолога з метою з’ясування зв’язку емоційного стану з роботою м’язів та внутрішніх органів.

На візиті в кінзіолога методом мазевого тестування та опитування встановлюється загальний стан фізіологічного здоров’я пацієнта, зокрема щодо роботи м’язів рухомого апарату. Після проведеної діагностики кінезіологом встановлюється діагноз, та взаємозв’язок дисфункцій м’язових тканин з роботою внутрішніх органів та емоційним станом пацієнта. За потреби,

провівши обговорення з психологом, кінезіолог проводиться відповідна корекція роботи м’язових тканин та внутрішніх органів.

Надалі поки пацієнт одягається та п’є чай, інформація отримана кінезіологом передається психологу та проводиться зіставлення результатів отриманих психологом та кінезіологом.

Надалі прийом проводить психолог і лише за потреби, під час наступних прийомів, залучає кінезіолога.

Під час прийому пацієнта у приміщенні відтворювалась відповідна музика чи звуки природи, проводилась демонстрація відеозаписів та за допомогою аромалампи розпилювався відповідний аромат. Згідно з діагнозом за призначенням фітотерапевта консультація з яким проводиться в онлайн режимі надаються рекомендації щодо вживання трав’яних узварів.

Також, протягом 5-10 хвилин у перерві коли пацієнт одягався та пив трав’яний узвар, кінезіолог наочно демонстрував психологу метод візуальної діагностики та спільно проводили взаємозв’язок з емоційним станом пацієнта.

Крім того, у двох клінічних випадках спільно, кінезіологом та психологом, проведена діагностика за допомогою оцінки реакції м’язового тесту асоціативних та індикаторних м’язів на реакцію запитань.

Опис одного з клінічних випадків. Психологом встановлено, що пацієнтка 88 років після отримання інформації про неприємну подію, особливо про рідних загострюється переживання погіршується настрій думає як усунути проблему, хоча фактично не має можливості вплинути на ситуацію. Надалі у пацієнтки починаються болі у правому виску та правій нозі, загальна слабість, нервозність.

Кінезіологом зазначено, що при даному емоційному стані та місцях локалізації болі спостерігається неналежна робота жовчного міхура та порушення відтоку жовчі. Після проведення обстеження даний діагноз підтверджено, проведено масаж жовчних протоків за допомогою якого

проведено спускання жовчі, а також проведено корекцію м’язів. Після даних процедур біль у виску та нозі послабився, а в подальшому взагалі пройшла, емоційний стан покращився. У подальшому з пацієнткою працював психолог.

Опис даного клінічного випадку безпосередньо свідчить про ефективність комплексного підходу до лікування, оскільки пацієнти отримують комплекс послуг з метою покращення їх емоційного стану та здоров’я в цілому.

Експеримент тривав протягом листопада 2021 року, у якому взяли участь 17 пацієнтів.

Результати проведеного експерименту.

Психологом зазначено, що прийом пацієнтів, до роботи з якими залучався кінезіолог, проходив набагато ефективніше. Після проведеної роботи кінезіологом значно покращувався емоційний стан пацієнта у порівняні з тими до прийому яких, кінезіолог не залучався. Крім того, відмітив у користі отриманих знань з анатомії та фізіології нервової системи під час роботи з кінезіологом та зазначив про необхідність удосконалення знань з даної області.

Кінезіологом вказано, про ефективність формату проведення спільного прийому, а також зазначено про необхідність поглиблення його знань з психології. Зокрема, їх необхідність для проведення діагностики за допомогою оцінки реакції м’язового тесту асоціативних та індикаторних м’язів на реакцію запитань. Раніше даний метод не застосовував, оскільки у нього відсутні необхідні знання щодо правильного підбору запитань.

Пацієнти, які брали участь в експерименті зазначили про позитивний результат у зміні формату прийому психолога, зокрема в позитивну сторону відмітили роботу кінезіолога та покращення їх фізичного та емоційного стану. Крім того, пацієнти відмітили, як покращення, зміну загальної атмосфери під час прийому та надання комплексного лікування, а збільшення вартості прийому не вплинуло на їх рішення щодо подальших консультацій у даному форматі.

Висновок до розділу 4

За результатами проведеного експерименту встановлено, що попередні діагнози емоційного стану пацієнтів встановлені психологом взаємозв'язані з порушенням м'язів та внутрішніх органів діагностованими кінезіологом, роль знань з анатомії та фізіології нервової системи має важливе значення в роботі психолога, а знання з психології, у своєю чергою, має значення у роботі кінезіолога та значною мірою впливає на професіоналізм сучасного психолога при наданні допомоги пацієнтам.

ВИСНОВКИ

З метою створення цілісної, ефективної системи охорони психічного здоров'я в державі, яка функціонує в цілісному міжвідомчому просторі та забезпечує кращу якість життя, дотримання прав і свобод людини, Кабінетом Міністрів України 27.12.2017 схвалено концепцію розвитку охорони психічного здоров'я в Україні на період до 2030 року. Даною концепцією визначено, що однією з важливих проблем у сфері охорони психічного здоров'я є низький рівень кадрового забезпечення фаховими психологами та психотерапевтами. [49]

Для вирішення даної проблеми визначені певні шляхи та способи, одним з яких є необхідність підвищення рівня знань у сфері охорони психічного здоров'я, приведення освіти фахівців у даній сфері, у тому числі психологів та психотерапевтів у відповідність із сучасними світовими стандартами, проведення змін у стандартах підготовки фахівців та регуляції професійної діяльності. [49]

З метою реалізації зазначеного, прийнято ряд загальних нормативних актів, зокрема наказом № 211 від 03.02.2021 Міністерством розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України затверджено професійний стандарт «Практичний психолог (соціальна сфера)». Так, даним стандартом визначено, що при наданні психологічної допомоги психолог повинен володіти здатністю проводити діагностичні заходи для виявлення потреби осіб, які звертаються за психологічною допомогою, і в даному випадку можна припустити, що для повної діагностики психологу стануть у пригоді знання з анатомії та фізіології нервової системи. [30]

Крім того, з метою якісного планування навчального процесу та складання освітньо-професійнихї програм наказом Міністерства освіти і науки України № 565 від 24.04.2019 затверджено стандарти вищої освіти за спеціальністю 053 «Психологія» для першого (бакалаврського) рівня вищої

освіти, де, окрім іншого, визначені основні цілі, досягнення яких залежать від розуміння предметів біологічного блоку. [29]

Так, з метою реалізації поставлених завдань щодо підготовки висококласних сучасних психологів Міністерством науки і освіти України визначено, що мінімум 50% освітньої програми повинно спрямовуватись на забезпечення спеціальних і загальних компетентностей за спеціальністю, визначених Стандартом, та передбачено перелік таких компетентностей. [29]

Крім того, закладам вищої освіти дозволено самостійно встановлювати перелік дисциплін, необхідний для отримання визначених Стандартом компетентностей. [29]

Проаналізувавши певний відсоток освітньо-професійних програм серед 150 вищих навчальних закладів, які готують спеціалістів за спеціальністю 053 «Психологія», можна констатувати, що вивчення анатомії та фізіології нервової системи відіграє значну роль у професіоналізації сучасного психолога, оскільки впливає на половину визначених міністерством загальних компетентностей та на майже усі спеціальні компетентності, а також впливає на половину визначених результатів навчання.

Оскільки навчальні заклади на власний розсуд визначають спеціальні та загальні компетентності та результати навчання студентів, є дивним, як один і той же предмет у різних регіонах формує у випускниках різні компетентності, а це може свідчити про формальний підхід до складання освітніх програм.

Вивчення предметів, пов’язаних з анатомією та фізіологією нервової системи, проводиться лише на першому курсі, у першому чи другому семестрі, курс предмету розписаний без надання розуміння зв’язку анатомії з психологією людини, що у свою чергу не надає здобувачам освіти розуміння необхідності його вивчення та можливості практичного застосування у психології.

Вказане підтверджено у ході анкетування студентів різних курсів. Так, за результатом опрацьованих відповідей підтверджено, що після огляду короткої презентації про психотерапевтичну кінезіологію суттєво покращилося ставлення до вивчення предметів, пов'язаних з анатомією та фізіологією нервової системи.

Крім того, за результатом проведеного практичного експерименту встановлено, що попередні діагнози емоційного стану пацієнтів, визначені психологом, взаємозв'язані з порушенням м'язів та внутрішніх органів діагностованими кінезіологом, а тому роль знань з анатомії та фізіології нервової системи має важливе значення в роботі психолога та значною мірою впливає на професіоналізм сучасного психолога при наданні допомоги пацієнтам.

Таким чином, для підготовки сучасних психологів та надання їм відповідних знань з анатомії та фізіології нервової системи вважаємо за необхідне профільним міністерствам та відомствам розробити методичні рекомендації щодо складання освітньо-професійних програм та навчальних планів, а також посилити перевірку їх відповідності до визначених стандартів і запровадити систематичне прийняття інших нормативних актів конкретного спрямування для покращення освітнього процесу.

Крім того, з урахуванням потреб втілення в українську освіту сучасних світових стандартів та для розуміння практичності отриманих знань, зокрема з анатомії та фізіології нервової системи пропонуємо:

- розробити програми навчання таким чином, що б на початку навчання роз'яснити студентам практичність застосування знань з різних галузей, зокрема з анатомії та фізіології нервової системи, а в подальшому - надати можливість самостійно обирати дисципліни, які поглиблюють знання з обраного напрямку з обов'язковим проходженням практики, тобто спрямувати

зусилля на підготовку окремих спеціалізацій психолога та в залежності від обраної спеціалізації пропонувати навчальні дисципліни;

- залучати до навчального процесу практикуючих психологів та спеціалістові з інших дотичних спеціальностей, зокрема кінезіологів для розуміння важливості знань з різних галузей та їх поєднанні з психологією для досягнення максимального результату;

- збільшити години професійної практики, що дасть змогу студенту показати свої вміння роботодавцю і це сприятиме у працевлаштуванні після здобуття освіти та мотивації до навчання;

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ароматерапия: как эфирные масла и свечи влияют на наши эмоции и желания [електронний ресурс] — Режим доступу до журн: https://wfc.tv/ru/stati/life/aromaterapiya-sozdaem-nuzhnoe-nastroenie-vybiraem-aromat-dlya-doma-i-rasslablyaemsya
2. Архівна справа військова прокуратура Західного регіону України№ 22.- т.23.- інв. № 12439.- 2018 р.
3. Афоризми Сковороди [електронний ресурс] - Режим доступу до журн. :https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=270
4. Богословский В.В. Общая психолоргия / Богословский В.В., Степанов А.А., Виноградова А.Д. – М. : Просвищениэ, 1981.
5. Васильева Л.Ф. Эмоциональные нарушения в практике мануального терапевта/ Васильева Л.Ф., Борисова Е.П. [електронний ресурс] —Режим доступу до журн. : https://studfile.net/preview/9083883/page:26/
6. Верхратський С.А. Психофизиологическая оценка уровня стресса/ Верхратсбкий С.А., Заблщовсысий П.Ю. — К.- Київ Вища Школа.- 1991.
7. Газарова Е. Психология телесности. - М.: Институт Общегуманитарных Исследований. - 2002.
8. Глуханюк І. С. Психологічні основи розвитку педагога як суб'ектапрофессіоналізаціі: автореф. дис .... д-ра пед. наук. - СПб., 2001.
9. Довідник ВНЗ [електронний ресурс] —Режим доступу до журн. :https://osvita.ua/vnz/guide/search-17-0-0-98-125.html
10. Дмитриева Н. Ю. Лекция № 2. Ощущение и восприятие.- 2000 р.
11. Дубровина И.В. Школьная психологическая служба: вопросы теории и практики.– М., 1991.
12. Дубровиной И.В. Практическая психология образования / под ред. – М., 1997.

13. З історії кольоротерапії: [електронний ресурс] — Режим доступу до журн: https://zhyvyaktyvno.org/news/chajne-svyato-na-schoden http://krasnokutsk-logoped.edu.kh.ua/informacijnij_blok_batjkam_vchitelyam_vihovatelyam/netradicijna_logopediya/koljoroterapiya/trohi_z_istorii_koljoroterapii/

14. Закону України «Про вищу освіту»: за станом на 21 лист. 2021 р. / Верховна Рада України. — Офіц. вид. — Урядовий кур'єр. —2014. — № 146

15. Закону України «Про освіту»: за станом на 21 лист. 2021 р. / Верховна Рада України. — Офіц. вид. — Урядовий кур'єр. —2017. — № 186

16. Йоргенсен С. Структура характера и шоковая травма // Бюллетень ассоциации телесно-ориентированных психотерапевтов. - 2005. - № 7.

17. Конституції України : за станом на 1 січ. 2020 р. / Верховна Рада України. — Офіц. вид. — Голос Україниє. —1996. — № 128

18. Кримінальний кодекс України: за станом на 25 лист. 2021 р. / Верховна Рада України. — Офіц. вид. — Голос Україниє. —2001. — № 107

19. Кучменко О.Б. / «Місце біологічних дисциплін у системі підготовки фахівців-психологів» // ISSN 1992-5786.- Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах.- 2014.

20. Маркова А. К. Психологія професіоналізму. - М., 1990

21. Мітіна Л. М. Психологія праці та професійний розвиток вчителя. -М "2004.

22. Навчальний план за 2018 рік бакалавр з психології, практичної психології Львівський державний університет безпеки життєдіяльності [електронний ресурс] — Режим доступу до журн: https://ldubgd.edu.ua/content/praktichna-psihologiya-0

23. Навчальний план за 2019 рік бакалавр з психології, практичної психології Львівський державний університет безпеки життєдіяльності [електронний ресурс] — Режим доступу до журн: https://ldubgd.edu.ua/content/praktichna-psihologiya-0

24. Навчальний план за 2020 рік бакалавр з психології, практичної психології Львівський державний університет безпеки життєдіяльності [електронний ресурс] — Режим доступу до журн: https://ldubgd.edu.ua/content/praktichna-psihologiya-0

25. Навчальний план за 2021 рік бакалавр з психології, практичної психології Львівський державний університет безпеки життєдіяльності [електронний ресурс] — Режим доступу до журн: https://ldubgd.edu.ua/content/praktichna-psihologiya-0

26. Навчальний план Національного університету «Києво-Могилянська академія» «Психологія» [електронний ресурс] — https://www.ukma.edu.ua/courses/ects/curricula/description.php?code=259513

27. Навчальний план психологія, Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя [електронний ресурс] — Режим доступу до журн: https://tntu.edu.ua/?p=uk/structure/departments/ps/education

28. Навчальний план психологія, факультет психології Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна [електронний ресурс] — Режим доступу до журн: http://psychology.univer.kharkov.ua/documenty.html

29. Наказ Міністерства освіти і науки України № 565 від 24.04.2019 [електронний ресурс] — Режим доступу до журн: https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini/zatverdzheni-standarti-vishoyi-osviti

30. Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України № 211 від 03.02.2021 [електронний ресурс] — Режим доступу до журн: https://fspo.udpu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/06/%D0%9F%D1%80%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9-%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3-

%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0-%D1%81%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B0-1_compressed.pdf

31. Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України № 2425 від 24.11.2020. [електронний ресурс] — Режим доступу до журн: https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&isSpecial=True&id=22469103-4e36-4d41-b1bf-288338b3c7fa&title=RestrProfesiinikhStandartiv

32. Науковці України [електронний ресурс] — Режим доступу до журн: http://irbis-nbuv.gov.ua/ASUA/0018752

33. Никитин С.Н., Лопатин М.В., Носов Н.Ф. Кинезиология: взгляд с позиции ретроспективы и перспективы // Теория и практика физической культуры. — 2015. — № 2.

34. Освітньо-професійна програма Національного університету «Києво-Могилянська академія» «Психологія» [електронний ресурс] — Режим доступу до журн: https://www.ukma.edu.ua/ects/index.php/fsnst/190-2018-06-13-09-07-15/psychology/277-bppsychology

35. Освітньо-професійна програма Одеського національного політехнічного університету «Психологія» [електронний ресурс] — Режим доступу до журн: https://op.edu.ua/sites/default/files/files/opscans/proj/proekt_op_2020_053_bak.pdf

36. Освітньо-професійна програма Рівненського Державного гуманітарного університету «Психологія» [електронний ресурс] — Режим доступу до журн: http://www.rshu.edu.ua/images/osvitni_programi/osv_prog_bak_053_psihologia_2019.pdf

37. Освітньо-професійна програма психологія 2019 р., Львівський державний університет безпеки життєдіяльності [електронний ресурс] — Режим доступу до журн: https://ldubgd.edu.ua/content/praktichna-psihologiya-0

38. Освітньо-професійна програма психологія 2020 р., Київський національний університет імені Тараса Шевченка [електронний ресурс] — Режим доступу до журн: https://psy.knu.ua/files/study/educational-programs/ua/%d0%9e%d1%81%d0%b2%d1%96%d1%82%d0%bd%d1%96%d0%b9%20%d1%81%d1%82%d1%83%d0%bf%d1%96%d0%bd%d1%8c%20'%d0%91%d0%b0%d0%ba%d0%b0%d0%bb%d0%b0%d0%b2%d1%80'/%D0%9E%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%8C%D0%BE-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%84%D0%B5%D1%81%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B0%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B0%20%22%D0%9F%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F%22/1.%20%D0%9E%D0%BF%D0%B8%D1%81%20%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%8C%D0%BE-%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D1%97%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B8/%D0%9E%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%8C%D0%BE-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%84%D0%B5%D1%81%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B0%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B0%20%22%D0%9F%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F%22.pdf

39. Освітньо-професійна програма психологія 2020 р., Ужгородський національний університет [електронний ресурс] — Режим доступу до журн: https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/20622

40. Освітньо-професійна програма психологія, факультет психології Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна [електронний ресурс] — Режим доступу до журн: http://psychology.univer.kharkov.ua/news2021/NRPOPP2021/oppbak2021.pdf

41. Освітньо-професійною програмою «Практична психологія» Київського університету імені Бориса Грінченка [електронний ресурс] — Режим доступу до журн: https://kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/vstupnikam/il/2019/OPP_IL_praktychna_psyhologiia.pdf

42. Освітня програма Одеського національного політехнічного університету «Психологія» [електронний ресурс] — Режим доступу до журн: https://op.edu.ua/sites/default/files/files/opscans/proj/proekt_op_2020_053_bak.pdf

43. Освітня програма Рівненського Державного гуманітарного університету «Психологія» [електронний ресурс] — Режим доступу до журн: http://www.rshu.edu.ua/images/osvitni_programi/osv_prog_bak_053_psihologia_2019.pdf

44. Осязательные органы // Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона : в 86 т. (82 т. и 4 доп. т.). — СПб., 1890—1907

45. Постановою Кабінету Міністрів України № 630 від 16.10.2014: за станом на 27 лют. 2021 р. / Кабінет міністрів України. — Офіц. вид. — Урядовий кур'єр. —2014. — № 225

46. Пояснювальна записка, психологія 2020 р., Київський національний університет імені Тараса Шевченка [електронний ресурс] — Режим доступу до журн: https://psy.knu.ua/files/study/educational-programs/ua/%d0%9e%d1%81%d0%b2%d1%96%d1%82%d0%bd%d1%96%d0%b9%20%d1%81%d1%82%d1%83%d0%bf%d1%96%d0%bd%d1%8c%20'%d0%91%d0%b0%d0%ba%d0%b0%d0%bb%d0%b0%d0%b2%d1%80'/%D0%9E%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%8C%D0%BE-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%84%D0%B5%D1%81%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B0%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B0%20%22%D0%9F%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F%22/1.%20%D0%9E%D0%BF%D0%B8%D

1%81%20%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%8C%D0%BE-
%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D1%97%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B8/%D0%9F%D0%BE%D1%8F%D1%81%D0%BD%D1%8E%D0%B2%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0%20%D0%B7%D0%B0%D0%BF%D0%B8%D1%81%D0%BA%D0%B0%20%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F.pdf

47. Психологическая служба в школе : круглый стол // Вопросы психологии. – 1982. – № 3.

48. Реформа освіти та науки [електронний ресурс] — Режим доступу до журн: https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/rozvitok-lyudskogo-kapitalu/reforma-osviti

49. Розпорядженням Кабінету Міністрів України № 1018-р: за станом на 27 груд. 2017 // Урядовий кур'єр — 2018. — № 30

50. Розпорядженням Кабінету Міністрів України № 1215-р: за станом на 6 жовт. 2021 // Урядовий кур'єр — 2021. — № 203

51. Рубцов В.В. Стратегия развития высшего психологического образования / В.В. Рубцов, А.А. Марголис // Психологическая наука и образование. – 1998. – № 2.

52. Сазонов В.Ф. Способы проведения «мышечного тестирования» в психокоррекционной кинезиологии, классифицированные по силе давления // Журнал научных статей «Здоровье и образование в XXI веке». — 2014. — № 2.

53. Сергеева Л.С. Телесно-ориентированная психотерапия. Хрестоматия. - СПб., СПб РОФ «Практическая психотерапия». - 2000.

54. Сєченов І.: фахівець із питань мозку [електронний ресурс] —Режим доступу до журн. : https://nubip.edu.ua/en/node/63204

55. Словник української мови: в 11 томах. — Том 8, 1977. — Стор. 374.

56. Сучасні уявлення з проблеми енурезу в дітей [електронний ресурс] — Режим доступу до журн: http://www.health-ua.com/article/17939-suchasn-uyavlennya-z-problemi-enurezu-v-dtej).

57. Тест Люшера [електронний ресурс] — Режим доступу до журн: https://zhyvyaktyvno.org/news/chajne-svyato-na-schoden https://psytests.org/luscher/fullcolor-run.html

58. Ти Д. Кинесиология: оздоравливающее прикосновение. — М.: Восхождение, 1998.

59. Трактат Жовтого Імператора про внутрішнє [електронний ресурс] —Режим доступу до журн. : https://www.taiji-bg.com/%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B0%D1%82-%D0%B6%D1%8A%D0%BB%D1%82%D0%B8%D1%8F-%D0%B8%D0%BC%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%BE%D1%80-%D0%B2%D1%8A%D1%82%D1%80%D0%B5%D1%88%D0%BD%D0%BE%D1%82%D0%BE/

60. Українське студентство за кордоном: дані до 2017/18 навчального року [електронний ресурс] - Режим доступу до журн. : https://cedos.org.ua/researches/ukrainske-studentstvo-za-kordonom-dani-do-201718-navchalnoho-roku/

61. Факета В. Фізіологія нервової системи, 2017 https://www.researchgate.net/publication/321110855_Fiziologia_nervovoi_sistemi

62. Ханнафорд К. Мудрое движение. Мы учимся не только головой / Пер.с англ. — М., 1999. — 238 с.

63. Чай врятує від спеки [електронний ресурс] — Режим доступу до журн: https://zhyvyaktyvno.org/news/chajne-svyato-na-schoden

64. Чи дійсно в Україні забагато університетів і що з ними робити? [електронний ресурс] // Укрінформ Мультимедійна платформа іномовлення

України - Режим доступу до журн. : https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2818883-ci-dijsno-v-ukraini-zabagato-universitetiv-i-so-z-nimi-robiti.html

65. Шишкова Н.Р. Психофизиологическая оценка уровня стресса: дис. …канд. психол. наук. — М.: РГБ, 2003.

Додаток 1

Таблиця 2.1

Навчальний рік	**Дисципліна**	**Години**	**Лекції (авдиторні години)**	**Семінарські (авдиторні години)**	**Практичні (авдиторні години)**	**Самостійна робота (авдиторні години)**
2018	Анатомія центральної нервової системи з основами психофізіології	120	32	16	0	72
	Іноземна мова	450	0	0	204	246
	Історія психології	300	80	48	0	172
2019	Анатомія центральної нервової системи з основами психофізіології	105	16	16	0	73
	Іноземна мова	210	0	0	92	118
	Історія психології	180	48	32	0	100
2020	Анатомія центральної нервової системи з основами психофізіології	Включено у загальний блок дисципліни фундаментальної та природничої підготовки				
2021	Анатомія центральної нервової системи з основами психофізіології	Включено у загальний блок дисципліни фундаментальної та природничої підготовки				

Додаток 2

Таблиця № 2.2

Загальна компетентність	**Львівський державний університет безпеки життєдіяльності**	**Київський національний університет імені Тараса Шевченка**	**Ужгородський національний університет**	**Одеський національний політехнічний університет**	**Факультет психології Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна**	**Київський університет імені Бориса Грінченка**	**Рівненський Державний гуманітарний університет**
ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.	+		+			+	+
ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.			+	+	+	+	+
ЗК3. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.			+				
ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.			+	+	+	+	
ЗК5. Здатність бути критичним і самокритичним.			+		+		
ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.	+		+				
ЗК7. Здатність генерувати нові ідеї (креативність)			+				
ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії			+				
ЗК9 Здатність працювати в команді.							
ЗК10. Здатність реалізувати свої права і обов’язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і			+				

громадянина в Україні;							
ЗК11. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.			+				

Додаток 3

Таблиця № 2.3

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності	**Львівський державний університет безпеки життєдіяльності**	**Київський національний університет імені Тараса Шевченка**	**Ужгородський національний університет**	**Одеський національний політехнічний університет**	**Факультет психології Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна**	**Київський університет імені Бориса Грінченка**	**Рівненський Державний гуманітарний університет**
СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології			+				
СК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.	+		+			+	+
СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.		+	+	+		+	+
СК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел			+	+			
СК5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій	+			+			
СК6. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження							
СК7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації			+				
СК8. Здатність організовувати та надавати							

психологічну допомогу (індивідуальну та групову)							
СК9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну відповідно до запиту			+				
СК10. Здатність дотримуватися норм професійної етики							
СК11. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку			+		+		

Додаток 4

Таблиця № 2.4

Результат навчання	**Львівський державний університет безпеки життєдіяльності**	**Київський національний університет імені Тараса Шевченка**	**Ужгородський національний університет**	**Одеський національний політехнічний університет**	**Факультет психології Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна**	**Київський університет імені Бориса Грінченка**	**Рівненський Державний гуманітарний університет**
ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв’язання	+	+		+		+	+
ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань			+			+	+
ПР3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.			+			+	
ПР4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.							
ПР5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проективні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги				+			

ПР6. Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження							
ПР7. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки				+			
ПР8. Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефахівців.							
ПР9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв’язання							
ПР10. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника						+	
ПР11. Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій							
ПР12. Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника. ПР13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.							
ПР14. Ефективно виконувати різні ролі у команді у процесі вирішення фахових завдань, у тому числі демонструвати лідерські якості.							
ПР15. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку			+		+		+
ПР16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога				+			
ПР17. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку,			+			+	

слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.							
ПР18. Вживати ефективних заходів щодо збереження здоров’я (власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії	+	+					

Додаток 5

Анкета працюючого психолога

Навчання	
Досвіт роботи в психологічній практиці	
Підходи і техніки	
Стаж	
Курси повязані з вивченням анатомії та фізіології	
Самонавчання повязане з вивченням анатомії та фізіології	
Вокистовує знання з анатомії та фізіології	
Просити надати, при проведеннні консультацій, аналізи та обстеження проведені лікарями	
Скеровує до лікарів для лікування паралельно з сеансами консультації	
Направляєе пацієнтів до манунальних терапевтів (реабілітологів)	
Знайомі з методом психотерепевтична кінезеологія	
Застосуванняарома терапія	
Застосування фітотерапії	

Додаток 6

Анкета студента

Навчальний заклад	
вік до 21 років	
вік після 21 років	
Курс	
Середній бал (націоальна шкала)	
Чи маєте досвіт роботи в психологічній практиці	
Доцільність вокистання знання з анатомії та фізіології у практичній діяльності?	
Чи займаєтесь самонавчанням повязаним з вивченням анатомії та фізіології?	
Чи знайомі з методом психотерепевтична кінезеологія?	
Чи потрібно детально вивчати анатомію та фізіологію психологам?	
Чи потрібно вивчення психотерепевтична кінезеологія?	
Чи потрібно приділяти увагу харчуванню, шкідливим звичкам, тощо пацієнта?	
Чи потрібно застосувати арома терапії?	
Чи потрібно застосувати фітотерапії	
Чи потрібно залучати до прийомів реабілітологів (кінезеологів)?	
Переглянули презентацію про психотерепевтичну кінезеологію	
Чи потрібно детально вивчати анатомію та фізіологію нервової системи психологам?	
Чи потрібно вивчення психотерепевтична кінезеологія?	
Чи потрібно приділяти увагу харчуванню, шкідливим звичкам, тощо пацієнта?	
Чи потрібно застосувати ароматерапію?	
Чи потрібно застосувати фітотерапію?	
Чи потрібно залучати до прийомів реабілітологів (кінезеологів)?	

При ствердній відповіді необхідно поставити знак "+"

Додаток 7

Презентація

Таблиця зв’язку емоції та органу.

Жовчний міхур	Лють	відкрита агресія спрямована зовні
Печінка	Гнів	не виявлене почуття нетерпіння та злості
Серце	Любов	почуття значної симпатії (уподобання), спрямоване на об'єкти
Тонка кишка	Радість	стан ейфорії, веселощів, внутрішньої відкритості
Селезінка, підшлункова залоза	Турбота	потреба допомагати, опікуватися та бути корисним
Шлунок	Тривога	невизначений зайвий неспокій
Легені	Сум	почуття засмучення, жалю
Товстий кишка	Горе	почуття пасивної приреченості та безвиході
Сечовий міхур	Жах	панічна боязнь, що паралізує
Нирки	Страх	внутрішня боязнь

Емоції люті та гніву.

Усе, що відбувається навколо дратує таку людину вона усім не задоволена всім. Він незадоволений як органами державного управління так і сімєю і лікуючим лікарем. Основний вислів «Мене все дратує, я обурений». У цій ситуації дратівливість та запальність більш характерна для дисфункції жовчного міхура, а уразливість, злопам'ятність, озлобленість – для дисфункції печінки.

Емоції любові та радості.

Людину тішить все навколишнє, вона всім захоплена та готова ділитися своєю радістю, постійні веселощі, набридлива приязнь. Людина у постійній ейфорії при розмові активна жестикуляція. Дані ознаки типові при порушенні тонкого кишківника. Зайва влюбливість, безперервне самоствердження особливо в осіб іншої статі, характеризує типові емоційні реакції, що є порушенням проботи серця та перикарда.

Емоції тривоги та турботи.

Є люди, які перебувають у тривозі, тривозі за усе себе, за рідних, за весь світ. Вони постійно вивчають новини, їм потрібно потрібне відчуття тривоги, яке для себе формують. Ці емоції пов'язані з дисфункцією шлунка, селезінки та підшлункової залози.

Емоції смутку та горя

Два меридіани, два органи пов'язані один з одним – тонкий та товстий кишківники. Що таке горе і смуток? Для товстого кишківника найбільш характерним є відчуття безвиході того, що відбувається, коли людина не бачить сенсу в чомусь, вчитися, працювати. На питання: «Що турбує?». Відповість, що все добре. А спина болить? Відповідь: У кого зараз вона не болить».

Емоції страху та жаху.

Сечовий міхур, нирки – цим органам характерні дані емоції. Телевізійні передачі, не найкраще діють на психічне здоров'я. Оскільки відбувається постійне нагнітання страху. Тому переважають пацієнти з дисфункцією сечового міхура та нирок. Вони заходить до кабінету дуже обережно, боїться зробити рух. Людина з даним порушенням розповідь, почне зі слів «Я боюся». Ці люди завжди здригаються при раптовому сторонньому шумі або навіть випадковому дотику.

Крім того, психолог може застосовувати метод «Візуальна діагностика». Так, порушення емоційного стану будуть характеризувати зниження тонусу певних м’язів, асоційованого з органом, що підтримує ту чи іншу емоцію.

Прикладу взаємозв’язку емоційного стану та м’язевих тканин взято візуальну діагностику основану на порівнянні розроблену Коган О.Г., Шмідт И.Р., Васільєвою Л.Ф.

Гнів

Орган/мередіан – печінка.

Асоційований м'яз - Великий грудний.

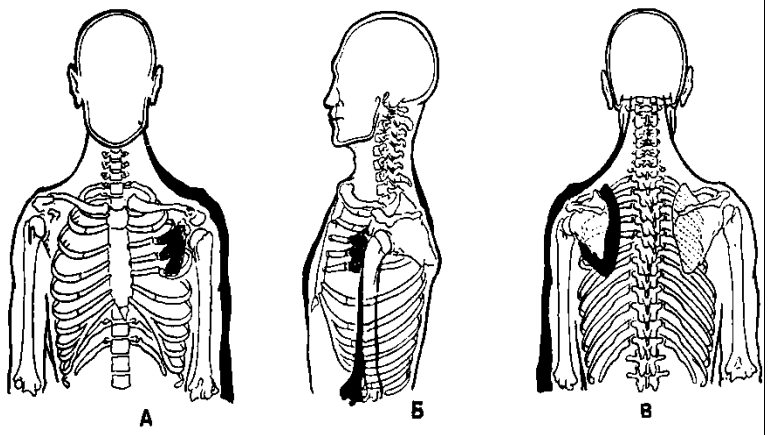	При функціональній слабкості відбувається укорочення малого грудного м'яза. Візуально зменшується обсяг і контури Великого грудного м'яза. Вкорочується поперечний розмір грудної клітки, відбувається внутрішня ротація плеча, піднімається кут лопатки, відбувається латеральне зміщення лопатки.

Лють

Орган/меридіан – жовчний міхур.

Асоційований м'яз - Підколінний.

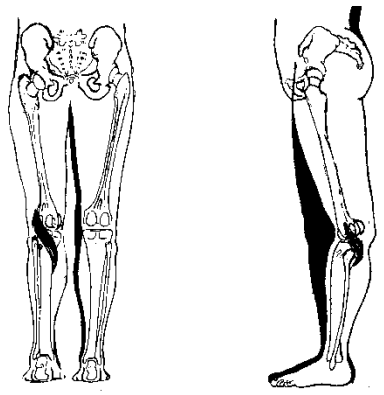	При функціональній слабкості, гіперекстензія колінного суглоба, зовнішня ротація гомілки, внутрішня ротація стегна. Візуальні критерії порушення моторного патерну «флексія колінного суглоба – одночасно з флексією виникає його ротація у поєднанні з приведенням або відведенням – запізнювальне включення в рух підколінного м'яза та випереджувальне – екстензорів стегна

Радість

Орган/меридіан – тонкий кишечник.

Асоційовані м'язи - Прямі м'язи стегна, Прямі м'язи живота, Косі м'язи живота.

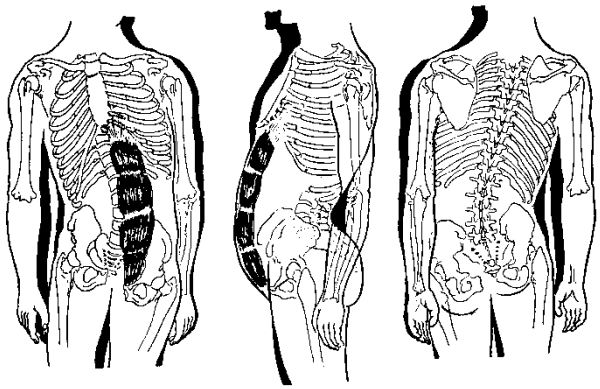	Гіпрелордоз у поперековому відділі хребта

Любов

Орган/ меридіан – серце.

Асоційований м'яз – Підлопатковий.

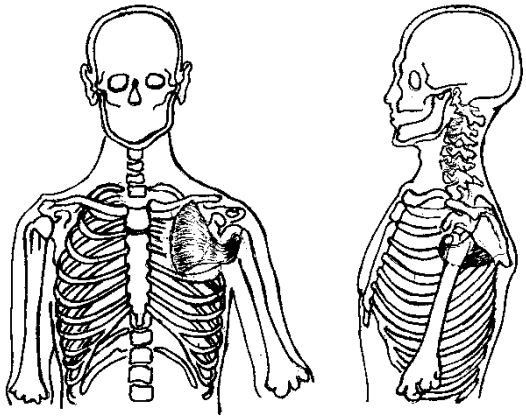

	При функціональній слабкості підлопаткового м'яза спостерігається зовнішня ротація, відведення та екстензія плеча; флексія, зовнішня ротація та абдукція лопатки. Її гіпозбудливість може супроводжуватися випереджаючим включенням великого круглого м'яза при внутрішній ротації плеча. Це супроводжується екстензією та приведенням плеча.

Турбота

Орган/меридіан – селезінка та підшлункова залоза.

Асоційовані м'язи: Трапецієподібна середня порція, Найширший м'яз спини.

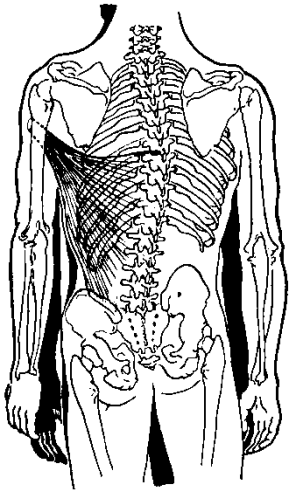	При функціональній слабкості плече у флексії, абдукції та зовнішній ротації. Поперековий і нижньогрудний відділи хребта в ротації та латерофлексії у бік слабкості; там-таки визначається С-подібний сколіоз у бік укорочення. Крило здухвинної кістки в екстензії, абдукції та зовнішній ротації

Тревога

Орган/меридіан – шлунок.

Асоційований м'яз – Великий грудний, ключичова порція.

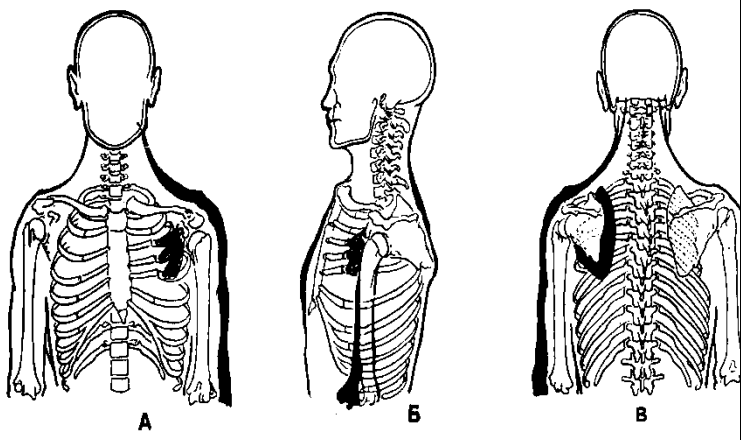	При функціональній слабкості відбувається скорочення малого грудного м'яза, зменшується обсяг і контури Великого грудного м'яза. Скорочується поперечний розмір грудної клітки, відбувається внутрішня ротація плеча, піднімається кут лопатки, відбувається латеральне зміщення лопатки

Смуток

Орган/меридіан – товстий кишківник.

Асоційовані м'язи: Квадратний м'яз попереку, М'яз, що напружує широку фасцію.

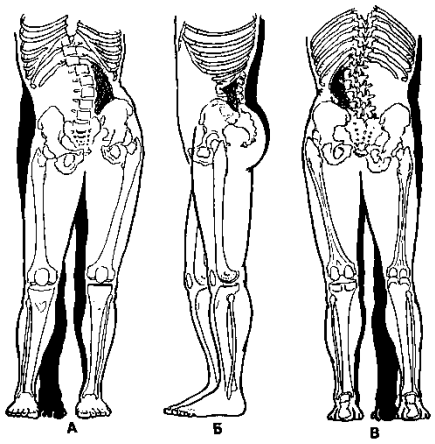	При функціональній слабкості квадратного м'яза попереку спостерігається латерофлексія та ротація поперекового відділу хребта у протилежний бік. Так само, абдукція, екстензія та внутрішня ротація клубової кістки на боці слабкості, віддалення тазу та грудної клітки

Горе

Орган/меридіан: легеня.

Асоційовані м'язи: Дельтовидний, Передній зубчастий.

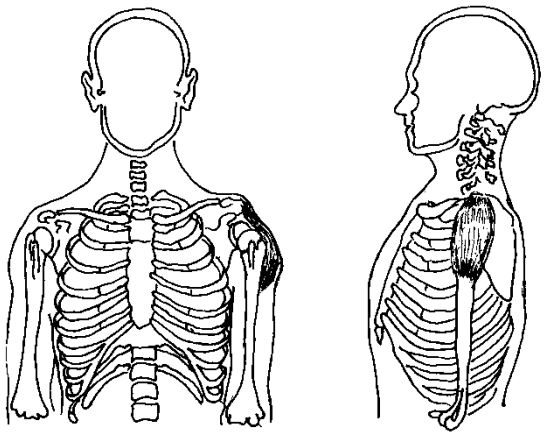	при функціональній слабкості, порушення статики у вигляді «двогорбого» плеча та каудального зміщення плечового пояса та лопатки. Її гіпозбудливість часто супроводжується гіперзбудливістю верхньої порції трапецієподібного м'яза і призводить до неоптимальності виконання абдукції плеча (рис. 3) у вигляді обмеження обсягу руху плеча та його поєднання із краніальним зміщенням надпліччя. Також, при слабкості середньої порції можливе випереджальне включення передньої чи задньої порції дельтовидного м'яза.
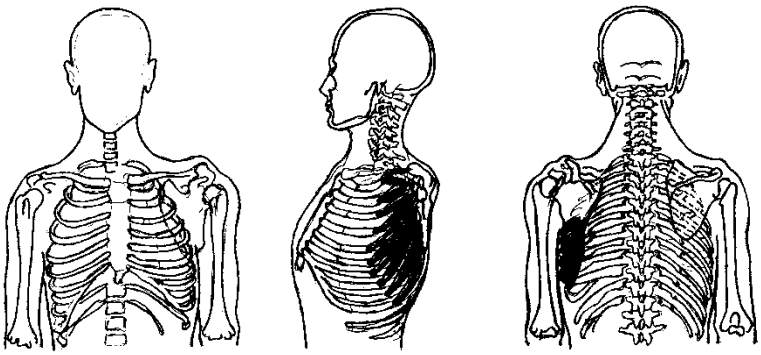	**Передній зубчатий мяз** при функціональній слабкості, лопатка в абдукції, внутрішній ротації і, залежно від розслабленого пучка, флексія або екстензія

Страх Орган/меридіан – нирки. Асоційований м'яз – Подвздошньо-поперековий	**Жах** Орган/меридіан – сечовий міхур. Асоційовані м'язи – Передній великогомілковий, задній великогомілковий, малогомілкові м'язи.

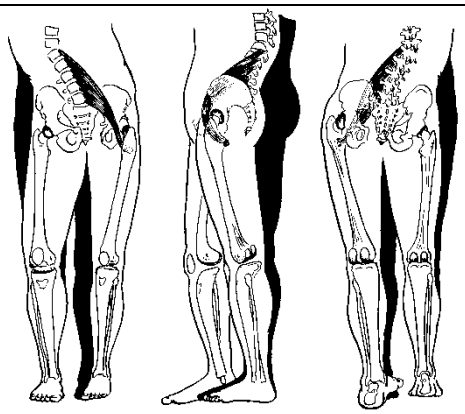	При слабкості даного м'яза: екстензія, приведення та внутрішня ротація стегна; екстензія, абдукція та зовнішня ротація напівтазу; екстензія поперекового відділу хребта, його ротація у бік слабкості та латерофлексія у протилежний бік. Її гіпозбудливість часто супроводжується гіперзбудливістю м'яза, що напружує широку фасцію, стегна і призводить до неоптимальності виконання флексії стегна у вигляді обмеження обсягу флексії та його поєднання з абдукцією та внутрішньою ротацією стегна.